

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

ÖĞRETMENLERİN KÜLTÜREL OKURYAZARLILIK BECERİ
DÜZEYLERİ İLE HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ BU BECERİYİ
KAZANDIRMA DÜZEYİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hilal Şükran BEHLÜL ERKAN

MALATYA-2024

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

ÖĞRETMENLERİN KÜLTÜREL OKURYAZARLILIK BECERİ
DÜZEYLERİ İLE HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ BU BECERİYİ
KAZANDIRMA DÜZEYİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hilal Şükran BEHLÜL ERKAN

Danışman: Prof. Dr. Cihat YAŞAROĞLU

MALATYA-2024

	KABUL ONAY FORMU	Doküman No	İNÜ-KYS-FRM-142
		Yayın Tarihi	19.08.2019
		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	
		Sayfa No	3 / 85
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ			
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ			

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Öğretmenlerin Kültürel Okuryazarlılık Beceri Düzeyleri İle Hayat Bilgisi Programının
Bu Beceriye Kazandırma Düzeyinin İncelenmesi

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Cihat YAŞAROĞLU

HAZIRLAYAN

Hilal Şükran BEHLÜL ERKAN

Jürimiz tarafından 12/07/2024 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda bu tez **oybirliği /oyçokluğu** ile başarılı bulunarak Temel Eğitim Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul etmiştir.

Jüri Üyelerinin Unvanı Adı Soyadı

İmza

1. Prof. Dr. Cihat YAŞAROĞLU
- 2 Doç. Dr. Yalçın KARALI
3. Dr. Öğr. Üyesi Erdal ZENGİN
4. Unvanı Adı SOYADI
5. Unvanı Adı SOYADI

O N A Y

Bu tez, İnönü Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından kabul edilmiş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun .../.../20... tarih ve 20.../..... sayılı Kararıyla da uygun görülmüştür.

Doç. Dr. Eyüp İzci
Enstitü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Prof. Dr. Cihat YAŞAROĞLU'nun danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “Öğretmenlerin Kültürel Okuryazarlık Beceri Düzeyleri İle Hayat Bilgisi Programının Bu Beceriye Kazandırma Düzeyinin İncelenmesi” başlıklı bu çalışmanın bilimsel ahlâk ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün çalışmaların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Hilal Şükran BEHLÜL ERKAN

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimim boyuncaengin bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşan, kendisine ne zaman danışmak istesem kıymetli zamanını ayırıp sabırla ve ilgiyle bana destek olan, güler yüzünü ve samimiyetini benden esirgemeyen, yönlendirmeleriyle çalışmamı bilimsel temeller ışığında şekillendiren ve danışman hoca statüsünü hakkıyla yerine getiren sayın hocam Prof. Dr. Cihat YAŞAROĞLU'na teşekkür ve saygılarımı sunarım.

Çalışma süresince tüm zorlukları benimle göğüsleyen ve hayatımın her evresinde bana destek olan değerli hayat arkadaşım Enis ERKAN'a sonsuz teşekkür ederim. Ayrıca varlığımın, bugün bu kadar güçlü ve gayretli olmamın sebebi kıymetli aileme binlerce kez teşekkürlerimi sunarım.

Hilal Şükran BEHLÜL ERKAN

ÖZET

ÖĞRETMENLERİN KÜLTÜREL OKURYAZARLILIK BECERİ DÜZEYLERİ İLE HAYAT BİLGİSİ PROGRAMININ BU BECERİYİ KAZANDIRMA DÜZEYİNİN İNCELENMESİ

BEHLÜL ERKAN, Hilal
Yüksek Lisans, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Cihat YAŞAROĞLU
Haziran-2024, XII+67 sayfa

Eğitimin genel amaçlarından biri, çocuğa gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak; çevresine başarılı ve etkin bir biçimde uyum sağlamasına katkı sağlamaktır. Sözü edilen bu amacın gerçekleştirilmesi eğitim sürecinin öğelerinden biri olan okul aracılığıyla mümkündür. İlköğretim düzeyinde ise hayat bilgisi dersi bu amaca hizmet eden derslerin başında gelmektedir. Bireyin içinde yaşadığı toplumsal ortam ve kültürel değerler eğitim sürecine dahil edilmelidir. Kültürel okuryazarlık, bireylerin kendi kültürlerini ve diğer kültürleri anlama, bu kültürel bilgileri günlük yaşamda etkili bir şekilde kullanma becerilerini ifade eder. Öğretmenler öğrencilerde var olan kültürel özellikleri bilmeli ve eğitim sürecine dahil etmelidirler.

Bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmenlerinin kültürel okuryazarlık beceri düzeylerinin ve hayat bilgisi programının bu beceriyi kazandırma düzeyine ilişkin görüşlerinin tespit edilmesidir. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden betimsel yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın modeli ise tarama araştırması modelinden ilişkisel tarama modelidir. Araştırmanın örneklem seçiminde kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 223 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Veriler online yöntemle toplanmıştır. Ölçeklerin uygulanması sonucunda elde edilen verilerin analizinde “betimsel istatistik” teknikleri (frekans, yüzde, aritmetik ortalama), normal dağılım gösteren veriler için “parametrik istatistik” teknikleri (Anova, t testi) normal dağılım göstermeyen veriler için “nonparametrik istatistik” teknikleri (Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis) kullanılmıştır. Ayrıca öğretmenlerin kültürel okuryazarlık beceri düzeyleri ile hayat bilgisi programına ait görüşleri arasındaki ilişkiyi ölçmek için ise Sperman sıra farkları korelasyon analizi yapılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre, öğretmenlerin hayat bilgisi programının kültürel okuryazarlık düzeylerini “çoğu zaman” kazandırdığı yönünde görüş belirttiği sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmen görüşlerinin cinsiyet, mesleki kıdem ve öğrenim düzeyi açısından benzer olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin kendilerini “kültürel okuryazar bir birey” olarak gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Fakat öğretmenlerin kültürel okuryazarlık beceri düzeylerinin cinsiyet, mesleki kıdem ve öğrenim düzeyi açısından benzer olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada katılımcıların kültürel okuryazarlık beceri düzeyleri yüksek olan öğretmenlerin, hayat bilgisi programının kültürel okuryazarlık becerilerini kazandırma konusunda daha olumlu bakış açısına sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hayat bilgisi, 21. yüzyıl becerileri, sınıf öğretmeni, kültürel okuryazarlık

ABSTRACT

AN INVESTIGATION OF TEACHERS' CULTURAL LITERACY SKILL LEVELS AND LIFE SCIENCE PROGRAM'S LEVEL OF PROVIDING THIS SKILL

BEHLÜL ERKAN, Hilal Şükran

Master's Degree, İnönü University Institute of Educational Sciences Department of
Primary School Teaching Thesis

Advisor: Prof. Dr. Cihat YAŞAROĞLU

June-2024, XII+67 pages

One of the general aims of education is to provide children with the necessary basic knowledge, skills, behaviors and habits and to contribute to their successful and effective adaptation to their environment. The realization of this aim is possible through the school, which is one of the elements of the educational process. At the primary school level, the life science course is one of the courses that serve this purpose. The social environment in which the individual lives and cultural values should be included in the education process. Cultural literacy refers to the ability of individuals to understand their own and other cultures and to use this cultural knowledge effectively in daily life. Educators should know the cultural characteristics of students and include them in the educational process.

The aim of this study is to determine the opinions of classroom teachers on the level of cultural literacy skills and the level of the life science program to provide this skill. Descriptive method from quantitative research methods was used in the study. The research model is the relational survey model from the survey research model. The convenience sampling method was used in the sample selection of the study. The sample of the research consists of 223 classroom teachers. Data were collected by online method. In the analysis of the data obtained as a result of the application of the scales, “descriptive statistics” techniques (frequency, percentage, arithmetic mean), “parametric statistics” techniques (Anova, t test) for normally distributed data, and “nonparametric statistics” techniques (Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis) for non-normally distributed data were used. In addition, Sperman rank difference correlation analysis was used to measure the relationship between teachers' cultural literacy skill levels and their views on the life science program.

According to the results of the research, it was concluded that teachers stated that the life studies program improved their cultural literacy levels “most of the time”. It was concluded that teachers' opinions were similar in terms of gender, professional seniority and education level. It was concluded that the classroom teachers who participated in the study saw themselves as a “culturally literate individual”. However, it was concluded that the cultural literacy skill levels of teachers were similar in terms of gender, professional seniority and education level. It was concluded that teachers with high cultural literacy skill levels of the participants in the study had a more positive perspective on the cultural literacy skills of the life science program.

Key Words: Life science, 21st century skills, classroom teacher, cultural literacy

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ.....	i
ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xii

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Problemi	3
1.3. Araştırmanın Önemi.....	4
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	5
1.5. Varsayımlar/ Sayıtlılar	6
1.6. Tanımlar	6

BÖLÜM II

KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Hayat Bilgisi.....	7
2.1.1. Hayat Bilgisi Dersinin Tanımı.....	7
2.1.2. Hayat Bilgisi Dersinin Tarihsel Süreci	8
2.1.3. Hayat Bilgisi Dersinde Beceri Eğitimi	16
2.2. Kültürel Okuryazarlık	23
2.3. 21. Yüzyıl Öğretmen Profili.....	26
2.4. İlgili Araştırmalar	28

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1 Araştırma Modeli	35
3.2. Evren ve Örneklem	36
3.3. Verileri Toplama Teknikleri	37
3.4. Verilerin Analizi.....	40

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

4.1. Alt Problemlere İlişkin Bulgular ve Yorum.....	42
4.1.1. Hayat Bilgisi Programının Öğrencilerde Kültürel Okuryazarlık Becerisini Kazandırma Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşleri	42
4.1.2. Öğretmenlerin Kültürel Okuryazarlık Beceri Düzeylerine İlişkin Görüşleri	44
4.1.3. Çeşitli Değişkenlere Göre Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Programının Kültürel Okuryazarlık Becerisini Kazandırmasına İlişkin Görüşlerinin ve Kültürel Okuryazarlık Beceri Düzeylerinin İstatistiksel Analizi.....	45
4.1.3.1. Çeşitli Değişkenlere Göre Hayat Bilgisi Programının Kültürel Okuryazarlık Becerisini Kazandırma Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşleri.....	46
4.1.3.2. Çeşitli Değişkenlere Göre Öğretmenlerin Kültürel Okuryazarlık Beceri Düzeylerine İlişkin Görüşleri	47
4.1.3.3. Öğretmenlerin Kültürel Okuryazarlık Beceri Düzeyleri ile Hayat Bilgisi Programının Bu Beceriye Kazandırma Düzeyine İlişkin Görüşleri Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular	48

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç.....	50
5.1.1. Hayat Bilgisi Programının Öğrencilerde Kültürel Okuryazarlık Becerisini Kazandırma Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşlerine Dair Sonuçlar	50
5.1.2. Öğretmenlerin Kültürel Okuryazarlık Beceri Düzeylerine İlişkin Görüşlerine Dair Sonuçlar	51

5.1.3. Öğretmenlerin Kültürel Okuryazarlık Beceri Düzeyleri ile Hayat Bilgisi Programının Bu Beceriye Kazandırma Düzeyine İlişkin Görüşleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuçlar	53
5.2. Öneriler	53
5.2.1. Uygulayıcı İçin Öneriler	53
5.2.2. Araştırmacılar İçin Öneriler	54
KAYNAKÇA.....	55
EKLER	64
Ek-1: Hayat Bilgisi Programının Kültürel Okuryazarlık Becerisini Kazandırma Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşleri Ölçeği	64
Ek-2: Kültürel Okuryazarlık Ölçeği.....	65
Ek-3: Demografik Bilgi Formu	66
Ek-4: Etik Kurul Onayı	67

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. <i>Programlara Göre Hayat Bilgisi Dersinin Haftalık Ders Saatleri</i>	13
Tablo 2. <i>2018 Hayat Bilgisi Programı Temel Yaşam Becerileri</i>	17
Tablo 3. <i>21. Yüzyıl Beceri Sınıflamalarında En Sık Yer Alan Beceriler</i>	22
Tablo 4. <i>Öğretmenlere Ait Kişisel Bilgilerin Dağılımı</i>	36
Tablo 5. <i>Faktör Analizi Sonuçlarına Göre Maddelerin Yük Değerleri</i>	39
Tablo 6. <i>Ölçeklerin Değerlendirme Aralıkları</i>	41
Tablo 7. <i>Hayat Bilgisi Programının Öğrencilerde Kültürel Okuryazarlık Becerisini Kazandırma Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşleri</i>	43
Tablo 8. <i>Sınıf Öğretmenlerinin Kültürel Okuryazarlık Beceri Düzeylerine İlişkin Görüşleri</i>	44
Tablo 9. <i>Hayat Bilgisi Programının Kültürel Okuryazarlık Becerisini Kazandırma Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Cinsiyete Göre T Testi Sonuçları</i>	46
Tablo 10. <i>Hayat Bilgisi Programının Kültürel Okuryazarlık Becerisini Kazandırma Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Mesleki Kıdeme Göre ANOVA Sonuçları</i>	46
Tablo 11. <i>Hayat Bilgisi Programının Kültürel Okuryazarlık Becerisini Kazandırma Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Mezuniyete Göre ANOVA Sonuçları</i>	46
Tablo 12. <i>Öğretmenlerin Kültürel Okuryazarlık Beceri Düzeylerinin Cinsiyete Göre U- Testi Sonucu</i>	47
Tablo 13. <i>Öğretmenlerin Kültürel Okuryazarlık Beceri Düzeylerinin Kıdeme Göre Kruskal-Wallis Testi Sonucu</i>	47
Tablo 14. <i>Kültürel Okuryazarlık Beceri Düzeylerinin Mezuniyet Durumuna Göre Kruskal-Wallis Testi Sonucu</i>	48
Tablo 15. <i>Öğretmenlerin Kültürel Okuryazarlık Beceri Düzeyleri İle Hayat Bilgisi Programına İlişkin Görüşleri Arasındaki Korelasyon Analizi</i>	48

ŞEKİLLER LİSTESİ

<i>Şekil 1.</i> Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın Organizasyon Yapısı	12
<i>Şekil 2.</i> 21. Yüzyıl Becerileri	18
<i>Şekil 3.</i> MEB Kültürel Okuryazarlık Projesi	26

KISALTMALAR LİSTESİ

ATC21S	: 21. Yüzyıl Becerilerinin Değerlendirilmesi ve Öğretilmesi
DEF	: Dünya Ekonomik Forumu
enGauge	: Kuzey Eğitim Bölge Laboratuvarı
HBDÖP	: Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı
ISTE	: Uluslararası Eğitim Teknolojileri Derneği
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
ÖMGY	: Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri
P21	: Program ve öğretimde 21.yüzyıl beceri çerçeveleri
TYÇ	: Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, araştırmanın sınırlılıkları, varsayımlar ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

19. ve 20. yüzyıllarla karşılaştırıldığında, 21. yüzyılın temel farklılığı, bilginin merkezi bir rol oynaması ve bireylerin bu bilgiyle donatılarak topluma daha aktif ve katkıda bulunan üyeler haline gelmesidir. Hamarat (2019) tarafından 21. yüzyıl becerileri, bilgi çağında bireylerin hem kişisel hem de profesyonel yaşamlarında başarılı olabilmeleri için sahip olmaları gereken yetenekler ve yetkinlikler seti olarak tanımlanmıştır. Bu beceriler, hızla değişen ve giderek daha karmaşık hale gelen modern dünyada bireylerin aktif, etkili ve vasıflı olmalarını sağlar. 21. yüzyıl becerileri, bireylerin modern dünyada başarılı olabilmeleri için gereken bilgi, yetenek ve tutumları kapsayan bir dizi yetkinliktir. Bu beceriler, teknolojik gelişmeler, küreselleşme ve iş dünyasının değişen dinamikleri doğrultusunda şekillenmiştir. Başka bir ifadeyle 21. yüzyıl becerileri, bireylerin bilgiye sahip olmalarını ve bu bilgiyi etkili bir şekilde kullanarak çeşitli durumlarda başarılı olmalarını sağlayan yetenekler bütünüdür.

Yılmaz (2016)'ın belirttiği gibi, dünya genelinde çevre, toplum, teknoloji ve ekonomik yapı sürekli olarak değişmektedir. Bu değişimlere ayak uydurmak için 21. yüzyıl becerilerine sahip bireyler yetiştirmek amacıyla eğitim sistemlerinde ve toplumsal yapılarda düzenlemeler ve değişiklikler yapılması gerekmektedir. Günümüz toplumunda yaşanan hızlı değişimler, geleneksel eğitim sisteminin yetersiz kalmasına yol açmaktadır. Bu nedenle, eğitim programlarının hedeflerine uygun olarak değişim ve dönüşüm planlarının yapılması gerekmektedir.

2005 yılından bu yana ülkemizdeki öğretim programlarında 21. Yüzyıl becerilerinden bazılarının yer aldığı görülmektedir. Bu beceriler, öğrencilerin modern dünyada başarılı olmalarını sağlayacak temel yeteneklerdir. 2005 yılında, tüm öğretim

programlarına öğrencilerin sahip olması gereken 8 temel beceri eklenmiştir (MEB, 2005). Bu beceriler “eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim, araştırma-sorgulama, problem çözme becerisi, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik, Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma” becerileridir (MEB, 2005). Türkiye’de ise Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın 2017 yılında yayınladığı “Müfredatta Değişiklik ve Yenileme Çalışmalarının Üzerine” adlı raporda öğretim programlarına 21. yüzyıl becerilerinin dâhil edildiğinden bahsedilmektedir (MEB, 2017).

Hızla ve sürekli gelişen 21. yüzyıl döneminde, öğrencilerin sadece akademik bilgiye değil, aynı zamanda pratik yaşam becerilerine de sahip olmaları önemli görülmektedir (Kaya, 2020). Bu yaşam becerileri, öğrencilerin karşılaştıkları çeşitli durumlarla başa çıkabilmelerini, problem çözebilmelerini, etkili iletişim kurabilmelerini ve topluma uyum sağlayarak yaşamlarını sürdürebilmelerini sağlar. Eğitimin genel amaçlarından biri bireyin içinde yaşadığı topluma uyum sağlamasına katkı sağlamaktır. Bu amaç doğrultusunda ilköğretim düzeyinde Hayat Bilgisi dersi bu amacı hedefleyen ilk ders olma niteliği ile karşımıza çıkmaktadır (Binbaşıoğlu, 2003). Hayat bilgisi dersi öğrencinin kendini ve çevresini tanımasını, sağlıklı ve güvenli hayat sürdürme yetisini kazandırmayı amaçlanmaktadır (MEB, 2018). Bu bağlamda ilkokulda ulaşılması hedeflenen kazanımlara ulaşmak için 1, 2 ve 3. sınıf seviyelerinde okutulan bir derstir. Hayatın içinden bir ders olarak tanımlanan hayat bilgisi dersi birey, toplum ve doğa ekseninde öğrencileri yaşama hazırlamayı amaçlayan bir derstir. Hayat bilgisi dersi öğrencilerin fiziksel, toplumsal ve psikolojik yönleriyle bir bütün olarak gelişmelerini hedeflenmektedir (Karabağ, 2006). Bu, dersin öğrencilerin tüm yönlerini dengeli bir şekilde ele alarak, onların kapsamlı bir şekilde gelişmelerini sağlamayı hedeflediği anlamına gelir. Hayat bilgisi dersinin eğitimcileri olan öğretmenlerin de çevresine başarılı ve etkin bir biçimde uyum sağlayabilmesi gereklidir. Bu uyumu ancak çağın gerektirdiği 21. yüzyıl becerilerine sahip olarak sağlayabilirler.

Hayat bilgisi dersi temel eğitim düzeyindeki temel derslerden biridir. Bu yüzden çalışmada bu ders seçilmiştir. Literatür incelendiğinde Bastık (2018), yaşam becerilerinin kazandırılmasında hayat bilgisi dersinin etkisini belirlemek amacıyla öğretmen görüşlerini almıştır. Zan (2022) ise Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programını 21. yüzyıl becerileri açısından ele alarak öğretmen görüşleri almıştır. Bektaş vd (2019) yaptıkları çalışmada ise 2018 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı’nı 21. yüzyıl öğrenme ve yenilikçilik becerileri açısından incelemişlerdir. Cingöz (2023) ve

Kalemkuş (2020) Fen Bilgisi Dersi Öğretim Programı kazanımlarını, Barası ve Erdamar (2021) Türkçe Dersi Öğretim Programı'nı, Demir ve Özyurt (2021) Sosyal Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve ders kitaplarını, Zan (2022) ise Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nı 21. yüzyıl becerileri açısından ele almıştır. Fakat literatür taramasında 2018 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı (HBDÖP)'nin "kültürel okuryazarlık becerisini kazandırma" açısından öğretmen görüşlerinin alınmadığı belirlenmiştir. Bu nedenle çalışmanın program geliştirme alanında yapılacak yeni çalışmalara yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmaların yanı sıra Elekoğlu ve Demirdağ (2020), öğretmen algılarına göre okul müdürlerinin 21. yüzyıl becerileri, iletişim becerileri ve liderlik stilleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çevik ve Demirtaş (2021), okuldaki müdürlerin 21. yüzyıl beceri düzeylerini öğretmen görüşlerine göre belirlemiştir. Gürbüzürk ve Koç (2012) yaptıkları araştırmada öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlık becerilerini değerlendirmek amacıyla öğretmen görüşlerini almıştır. Özel (2018), çalışmasında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı algılarını, Faiz (2016) ise finansal okuryazarlığı mevcut durumlarını belirlemek için görüşlerini almıştır. Karatekin (2011) sosyal bilgiler öğretmen adaylarının çevre okuryazarlığı düzeylerinin belirlemek amacıyla görüşlerini almıştır. Kafadar ve Şan (2021) ise sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültürel okuryazarlık kavramına yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla araştırma yapmıştır. Literatüre bakıldığında sınıf öğretmenlerinin kültürel okuryazarlık beceri düzeylerini belirlemeyi amaçlamış bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle hayat bilgisi dersinin kültürel okuryazarlık becerisini kazandırma düzeyine ilişkin öğretmen görüşlerinin alınması ve sınıf öğretmenlerinin kültürel okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi ile öğretmenlere, sınıf eğitimi alanına, literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın Problemi

Bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmenlerinin kültürel okuryazarlık beceri düzeylerinin ve hayat bilgisi programının bu beceriyi kazandırma düzeyine ilişkin görüşlerinin tespit edilmesidir. Bu amaca ulaşmak için aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır:

1. 2018 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın kültürel okuryazarlık becerisini hangi düzeyde kazandığına ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?

2. Sınıf öğretmenlerinin kültürel okuryazarlık beceri düzeyleri nelerdir?
3. 2018 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nın kültürel okuryazarlık becerisini hangi düzeyde kazandırdığına ilişkin öğretmen görüşleri:
 - a. Öğrenim düzeyi,
 - b. Mesleki kıdem,
 - c. Cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
4. Sınıf öğretmenleri kültürel okuryazarlık beceri düzeyleri:
 - a. Öğrenim düzeyi,
 - b. Mesleki kıdem,
 - c. Cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
5. Öğretmenlerin kültürel okuryazarlık beceri düzeyleri ile hayat bilgisi programının bu beceriyi hangi düzeyde kazandırdığına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Dünya düzenin değişmesi ve çağın gereksinimlerinin farklılaşmasıyla öğrencilerin sahip olmaları gereken beceriler de değişmektedir. Bu becerilerin kazandırılmasını sağlayacak olan eğitim modelinin ise çağı tanıyan ve aşan eğitim modeline dönüşmesi ihtiyacı her geçen gün daha fazla artmaya başlamaktadır. Geleneksel eğitim sistemi yerini çağın dinamiğine uygun yapılandırmacı yaklaşıma bırakmıştır. Türkiye'de eğitim alanında yapılan çeşitli adımlarla, özellikle 2005 yılında yapılandırmacı bir yaklaşım benimsenerek öğrencilerin daha aktif olmaları teşvik edilmiştir. Ancak, uygulamada hala geleneksel yöntemlerin etkileri görülmektedir. Son yıllarda yapılan program değişikliklerinde, eğitim sisteminin çağın gereksinimlerine uygun hale getirilmesi ve geleneksel yaklaşımlardan uzaklaşılması amaçlanmaktadır. Bu değişim, eğitim programlarının niceliksel ve niteliksel olarak gelişmesine katkı sağlamayı hedeflemektedir.

İlkokul döneminde 21. yüzyıl becerilerinin öğrencilere kazandırılması, eğitim programlarının modern dünyanın gereksinimlerine uygun hale getirilmesi açısından önemli bir adım olarak değerlendirilebilir. 21. yüzyıl becerileri, geniş bir yelpazeyi kapsayan bilgi, beceri, çalışma alışkanlığı ve karakter özelliklerini içerir. Bu beceriler, öğrencilerin hayat boyu eğitim, kariyer ve yurttaşlık süreçlerinde kullanabilecekleri önemli yetkinliklerdir. 21. yüzyıl becerileri kavramı, karmaşık, rekabetçi, bilgi ve teknoloji odaklı bir dünyada, öğrencilere çeşitli yetkinliklerin kazandırılması gerektiğini ve bu yetkinliklerin günümüzün taleplerini karşılaması gerektiğini vurgular. Geleneksel eğitim sisteminden farklı ve daha etkili bir eğitim sağlanabilmesi için çağın ihtiyaçlarının anlaşılması önemlidir.

Bu çalışmada, dünya çapındaki hızlı bilgi ve teknoloji gelişimleri göz önünde bulundurularak, öğretmenlerin çağın gereksinimlerine uyum sağlayabilmeleri için belirli becerilere sahip olmalarının önemi vurgulanmaktadır. Bu beceriler genellikle “21. yüzyıl becerileri” olarak adlandırılır. Bu çalışmanın amacı, sınıf öğretmenlerinin 21. yüzyıl becerilerinden kültürel okuryazarlık beceri düzeylerini belirlemek ve hayat bilgisi programının bu beceriyi kazandırma düzeyinin incelenmesidir. Elde edilen veriler, ileriye dönük projeler ve öğretmenlerin bu becerileri kazanmalarını veya geliştirmelerini hedefleyen çalışmalar için önemli bir katkı sunması umulmaktadır. Bu bağlamda, araştırma sonuçlarının eğitim politikalarının şekillendirilmesinde ve sınıf içi öğretim stratejilerinin güçlendirilmesinde önemli bir katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Araştırmanın sonuçları, Milli Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı (HBDÖP) gibi eğitim programlarının 21. yüzyıl becerileri açısından güncellenmesine katkı sağlayabilir. Ayrıca, bu çalışma literatüre yeni bilgiler ve perspektifler ekleyerek ileri araştırmalar için yol gösterici olabilir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırmanın sonuçları sadece araştırmanın yürütüldüğü evreni kapsar.
2. Bu araştırmanın bulguları sınıf öğretmenlerine uygulanan ölçeklerin maddeleri ile sınırlıdır.
3. Bu araştırma 2018 Hayat Bilgisi Programı ile sınırlıdır.
4. Araştırma sonuçlarının genelleştirilememesi ve nedenselleştirilememesi araştırmanın sınırlılıklarındandır.

1.5. Varsayımlar/ Sayıtlar

1. Araştırmaya katılan öğretmenlerin, araştırma esnasında kendilerine yöneltilen soruları içtenlikle cevap verdikleri varsayılmıştır.
2. Seçilen örneklemin evreni temsil etme yeteneğine sahip olduğu varsayılmıştır.

1.6. Tanımlar

Beceri: Kişinin sahip olduğu yetenekler ve bilgiye dayanarak bir görevi etkili ve başarılı bir şekilde tamamlayabilme kapasitesidir. (TDK, 2020).

21. Yüzyıl Becerileri: Bireylerin hem mevcuttaki hem de gelecekteki kariyerlerinde ve sosyal ilişkilerinde başarılı olmalarını sağlamak için gerekli olan temel becerilerdir (Eryılmaz ve Uluyol, 2015).

Kültürel Okuryazarlık: Bireyin sahip olduğu kültür ile diğer bireylerin kültürlerinin benzerlik ve farklılıklarını anlama ve takdir etme yeteneği (Köksal, 2010).

BÖLÜM II

KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Hayat Bilgisi

2.1.1. Hayat Bilgisi Dersinin Tanımı

Binbaşıoğlu (2003) hayat bilgisi dersini, “Bireyin içinde yaşadığı toplumu ve kültürel yaşantıyı incelemesini sağlayarak, çevresi ve o çevrenin problemlerini çözmek için doğru bilgiler ile yaşama uyum açısından kazanması gereken beceriler öğretmek amacıyla hazırlanan bir ders.” olarak tanımlamıştır. Sönmez (2005) ise hayat bilgisi dersini “Sosyal ve toplumsal gerçekle iç içe olan bir süreç ve süreç sonunda ortaya çıkan yaşayan ürünler.” olarak tanımlamıştır.

Bektaş (2007) ise hayat bilgisi dersini “Çocukların doğal aile hayatları içerisinde öğrendikleri gerçek yaşam bilgi ve becerilerini, formal öğrenmelerini gerçekleştireceği okulda ilişkilendirildiği bir disiplin.” olarak tanımlamıştır. Tay’a (2017) göre, hayat bilgisi dersi öğrencilerin kendi özelliklerini, yeteneklerini ve potansiyellerini anlamalarını sağlamakla başlar. Kendini tanıma, bireyin kişisel gelişimi ve yaşam becerileri açısından temel bir adımdır ve hayat bilgisi dersinin merkezinde yer alır. Bireyin kendisini tanıması için, içinde bulunduğu çevreyi de farklı yönleriyle tanıması gereklidir. Vatandaşlık eğitim programının ilk dersi olan bu ders, iyi bir birey, ulusal ve dünya vatandaşı olmayı sağlayan bir derstir.

Hayat bilgisi dersi, hayatilik ilkesini benimseyen bir ders olduğu için okul ve hayat birbirinden bağımsız olmamalıdır. Okul hayatın kendisi olmalı, ders konularının günlük hayattan alınması gerekmektedir. Hayat bilgisi dersinin sadece kitaba dayalı olması, dersin ve öğrencinin doğasına uygun değildir. Somut işlemler döneminde olan çocuğun öğrenmesi ancak öğrenme yaşantısıyla mümkün olur. İlkokulun ilk 3 kademesinde okutulan hayat bilgisi dersi, öğrencinin yaşadığı topluma ve doğaya uyum sağlayıp toplumu ve doğayı tanımasına imkan sunar (Aykaç, 2011).

Hayat bilgisi dersi, toplu öğretim yaklaşımlarına dayanarak çocukları hayata hazırlamayı ve yaşam boyu öğrenmeye temel olacak çeşitli bilgi ve değerleri öğretmeyi amaçlayan bir derstir. (Meydan ve Bahçe, 2010). Toplu öğretim yaklaşımı ile birlikte hayat bilgisi dersi merkez ders haline gelir. Böylece bu ders ile bir konunun her yönüyle, derinlemesine ele alınması sağlanır. Şimşek (2014), hayat bilgisi dersinin farklı disiplinler içeren bir ders olmasının sebebini ilkökul çağındaki öğrencilerin somut işlemler döneminde olması ve konulara bütüncül olarak bakmaları olarak belirtmiştir.

Tanımlarda da belirtildiği gibi hayat bilgisi dersi, ilkökul seviyesinde verilen ve öğrencilerin günlük yaşamda ihtiyaç duyacakları temel bilgileri edinmelerini amaçlayan bir derstir. Bu dersin içeriği, öğrencilerin çevrelerini tanımaları, sosyal ilişkiler kurmaları, sağlık ve güvenlik konularında bilgi sahibi olmaları gibi konuları kapsar. Ayrıca, öğrencilere sorumluluk alma, iş birliği yapma ve toplumsal kurallara uyma gibi değerleri de öğretir. Hayat bilgisi dersi, öğrencilerin gelişim özelliklerine uygun olacak şekilde hazırlanmış, gündelik yaşama ilişkin bilgiler içeren bir derstir. Böylece öğrenciler bu ders ile gerçek yaşama hazırlanır. Ve yine bu ders ile gerçek doğal ve sosyal hayatı bir bütün olarak ele alırlar.

2.1.2. Hayat Bilgisi Dersinin Tarihsel Süreci

Hayat bilgisi dersi, ilkökul programına doğrudan hayat bilgisi adı ile tek ders halinde “İlk Mektepler Müfredat Programı”na 1926 yılında kazandırılmıştır. 1926 yılı öncesinde hayat bilgisi dersi yerine Tabiat Tetkiki (Doğa İncelemesi), Hıfzıssıha (Sağlık Koruma Bilgisi), coğrafya, Tarih Başlangıcı, Musahabat-ı Ahlakiye (Ahlak Söyleşileri) ve Malumat-ı Vataniye (Yurt Bilgisi) dersleri okutulmuştur (Binbaşıoğlu, 2003). Musâhabât-ı Ahlâkiye ve Malumât-ı Vataniye derslerinin temelini bireyin yeteneklerini ortaya çıkarmak, bireyi değerler yönünden yetiştirilmesini sağlamak, bireye ve içerisinde yaşadığı topluma iyi ahlak kazandırmak oluşturmaktadır (Yaşaroğlu ve Sürmeli, 2023).

Ülkemizde Cumhuriyet’in ilânıyla birlikte pek çok alanda olduğu gibi eğitim alanında da değişiklik yapma ihtiyacı duyulmuştur. 1924 yılında Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile tüm öğrenim kurumları Milli Eğitim Bakanlığı çatısı altında toplanmıştır. Eğitim sistemini incelemek ve görüş bildirmek amacıyla 1924 yılında dönemin uzmanları tarafından John Dewey davet edilmiştir. Dewey, iki ay süren bir çalışma ve

gözlem sürecinin ardından bir rapor hazırlamıştır. Dewey raporunda ders programları ile yaşam arasında bağ kurulması gerektiğini belirtmiştir. Bu görüş doğrultusunda programlar hazırlanmış, böylece hayat bilgisi dersi ayrı bir önem kazanmıştır (Tay ve Baş, 2015).

1926 programının amacı, yaşadığı bölgenin şartlarına uygun ve etkin bir şekilde yaşayan bir birey yetiştirmektir. Bu amaç doğrultusunda program şekillenmiştir. Özellikle birinci sınıfta bütün dersler, hayat ve toplum merkezli ve “toplu öğretim” esasına dayandırılmıştır. Bu programda her dersin amaçları, yöntem ve teknikleri ana hatlarıyla belirlenmiştir. Derslerin biçim ve içerik yönünden köklü değişime uğradığı bir programdır (Gülcan, 2003). 1926 yılında yürürlüğe giren ilk ilköğretim programında hayat bilgisi dersi, ilkokul öğrencilerinin temel bilgi ve becerileri kazanmalarını sağlamak amacıyla oluşturulmuştur. Hayat bilgisi dersleri 1, 2 ve 3. sınıf düzeylerindeki öğrenciler için, haftada toplam 4 saat olarak planlanmıştır. Bu dönemde ders, öğrencilerin günlük yaşamda ihtiyaç duyacakları bilgi ve becerilere odaklanmaktadır. 1926 programındaki hayat bilgisi dersi, dönemin sosyo-kültürel ve politik koşulları göz önüne alınarak, öğrencilerin hem bireysel hem de toplumsal alanda etkin ve bilinçli bireyler olarak yetişmelerini sağlamayı amaçlayan geniş kapsamlı bir ders olarak planlanmıştır (Korkmaz ve Güler, 2020).

Cumhuriyet dönemi devrimleri ile birlikte toplumda meydana gelen sürekli değişim ve gelişim, programda da değişiklik yapılmasını zorunlu kılmıştır. Yıllar içerisinde uygulanan programlarda, eğitim paydaşlarından gelen dönütler doğrultusunda sürekli düzenlemeler yapılmıştır. 1936 programı ezberci eğitimden uzak, öğrencilerin gerçek yaşam sorunlarıyla ilgilenmelerini sağlayan programdır. Bu program hazırlanırken öğrencilerin gelişim özellikleri üzerinde daha fazla durulmuş ve yakından uzağa ilkesi benimsenmiştir (Bektaş, 2013). 1936 programında, öğrencilerin ulusal hedefler edinmelerini sağlamak amacıyla Hayat Bilgisi dersi ve bu dersin öğretiminde farklı öğretim ilkeleri uygulanmıştır (Fer, 2005). Bu, öğrencilerin gözlem ve inceleme yaparak ulusal değerler ve hedefler hakkında bilgi edinmeleri için hayat bilgisi dersinin özel olarak tasarlandığını ve bu dersin öğretiminde çeşitli öğretim yöntemleri ve ilkelerinin kullanıldığını ifade eder. Yani, dersin içeriği ve öğretim yöntemi, öğrencilerin ulusal hedefleri anlamalarına ve bunlara yönelik bilgi edinmelerine yardımcı olacak şekilde düzenlenmiştir. Buna göre 1936 yılı hayat bilgisi programında, öğrencilerin daha aktif olduğu çeşitli öğrenme yöntemlerinin uygulanmaya başlandığı

söylenebilir. Bu dönemde öğrencilere sadece bilgi aktarmak yerine, onları öğrenme sürecine daha fazla dâhil eden, gözlem, inceleme ve uygulamaya dayalı yöntemler benimsenmiştir. Bu yaklaşımlar, öğrencilerin kendi deneyimleri ve keşifleri yoluyla öğrenmelerini sağlamayı amaçlamıştır.

1948 İlkokul programının en temel özelliği, çevresel faktörleri göz önüne alarak hazırlanması ve uygulanmasıdır. Bu özellik sayesinde 1968 yılına kadar uygulanarak şimdiye kadar uygulanan programlar içerisinde en uzun süre uygulanan ikinci program olmuştur. Bu programda Milli Eğitimin amaçları; insan ilişkileri, bireysel ve toplumsal bakımdan, ekonomik hayat bakımından 4 başlık altında toplanmıştır. 1948 yılında yapılan müfredat değişikliği ile birlikte Hayat Bilgisi dersinin içeriği zenginleştirilmiştir. Ders, öğrencilerin çevrelerini tanımaları, toplumsal kuralları öğrenmeleri ve sağlıklı yaşam alışkanlıkları kazanmalarını amaçlayan bir yapıya bürünmüştür (Şahin, 2009).

30 yıl uygulanan 1968 yılı programı, tüm programlar içerisinde en uzun süre uygulanan program olma özelliğine sahiptir. 1968 yılı programını diğer programlardan ayıran en önemli nokta bireylerin sosyal, kültürel ve ahlaki gelişimlerine odaklanmasıdır (Binbaşoğlu, 2009). Ayrıca bu programda ilk kez belirli gün ve haftalar programa dahil edilmiştir. Bu uygulama, öğrencilerin belirli gün ve haftaların önemini öğrenmelerini ve bu dönemlerde yapılacak etkinlikler veya öğretim faaliyetleri ile ilgili bilgi edinmelerini sağlamak amacıyla eklenmiştir. Hayat bilgisi dersi 1968 ilkokul programında diğer derslerden farklı bir öneme sahip olup mihver ders haline gelmiştir (Yaşaroğlu, 2017). Böylece hayat bilgisi dersi programın odak noktası haline gelmiştir. İlköğretim programındaki diğer dersler hayat bilgisi dersinin etrafında bir bütün oluşturmuştur. Hayat Bilgisi dersinin içeriği daha sistematik bir hale getirilip dersin kapsamı genişletilmiştir.

1998 yılında, ilköğretim sürecinin kesintisiz olarak sekiz yıl sürecek şekilde düzenlenmesiyle birlikte, bu yeni eğitim sistemine uygun bir öğretim programı geliştirilmiştir. Bu değişiklik, ilköğretim döneminde öğrencilerin kesintisiz bir eğitim almasını sağlamak amacıyla yapılmış ve buna uygun olarak öğretim programı yeniden düzenlenmiştir. 1998 hayat bilgisi dersi programı davranışçı yaklaşımı esas alınarak hazırlanmıştır (Şahin, 2009). Programın amacı, öğrencilere kazandırılmak istenen hedeflerin ve davranışların doğrudan gözlenebilir ve değerlendirilebilir şekilde ifade

edilmiştir. Öğrenme ve öğretme sürecinde ise öğretmen bilgiyi aktaran, öğrenci ise sunulan bilgiyi ezberleyendir. Bu süreçte yoğun bilgi akışı olur ve öğrenciler aktarılan bilgileri ezberlemek zorunda kalır. Bu sebeple bu program öğretmen merkezlidir. Ölçme ve değerlendirmede ise süreçten çok sonuç değerlendirilir ve somut davranışlar ön plandadır (Güleryüz, 2013).

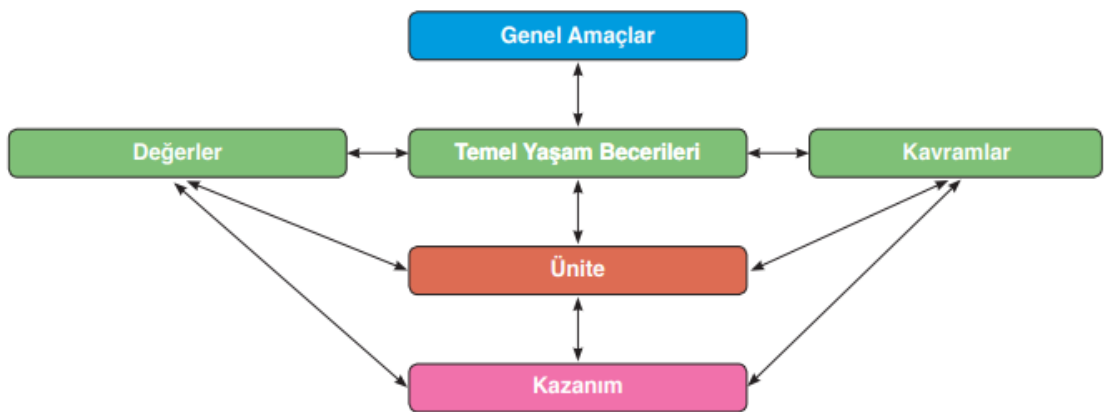
2005 yılı hayat bilgisi programı geçmişteki programların aksine yapılandırmacı yaklaşım temele alınarak hazırlanmıştır (Korkmaz ve Güler, 2020). Yapılandırmacı yaklaşımda öğrenciler bilginin yanında temel yaşam becerileri de kazanmak için öğrenme sürecinde aktif olarak yer alırlar. Öğrenci bilgiyi ezberleyen değil, yaparak ve yaşayarak öğrenen kişidir. Programda öğretmen sadece yol gösterendir, program öğrenci odaklıdır. 2005 programında içerik, ilk kez öğrenme alanlarına ayrılmış ve tematik çerçeve kullanılarak oluşturulmuştur. Öğrenme alanları olarak birey, toplum ve doğa belirlenmiş; üç sınıfta da “Okul Heyecanım, Benim Eşsiz Yuvam, Dün, Bugün Ve Yarın” olmak üzere aynı temalar kullanılmıştır. İçerik, sarmal yaklaşım kullanılarak düzenlenmiş olup, konular önce çocuğun yakın çevresinden başlayarak giderek daha geniş, evrensel bir perspektife ulaşacak şekilde geliştirilmiştir (Atik ve Aykaç, 2019). Bu düzenleme, öğrencilerin önce temel ve kişisel deneyimlerle ilgili bilgileri öğrenmelerini sağlar ve zamanla bu bilgileri daha geniş ve karmaşık konularla ilişkilendirerek daha derin bir anlayış geliştirmelerini sağlar. 2005 yılı hayat bilgisi programında kazanımlar, dışarıdan gözlenebilen davranışların beraberinde dolaylı olarak gözlenebilen davranışları, becerileri ve değerleri de kapsamı içine alarak ifade edilmiştir (Yaşaroğlu, 2017). Geleneksel öğretim yöntemleri yerine öğrencilerin aktif olduğu öğretim yöntemleri kullanılmaktadır. Ölçme ve değerlendirme sürecinde ise ürün değerlendirilme ile birlikte süreç değerlendirilmesi de yapılmaktadır.

2015 İlkokul Program vizyonu “İlkokul öğrencilerinin yaşamlarını sürdürmeleri için temel becerileri edinmiş, kişisel özelliklerini bilen, sağlıklı ve güvenli bir yaşam süren, doğaya ve çevresinde yaşanan olaylara duyarlı, araştıran, özgüveni yüksek, kendisi ve çevresiyle barışık bireyler yetiştirmek.” olarak belirlenmiştir (MEB, 2015). Kazanımların öğrenme alanlarına göre dağılımı incelendiğinde; zihinsel, duyuşsal ve psikomotor alan olmak üzere üç öğrenme alanında dağılım gösterdiği görülmektedir. 2015 programında bulunan altı ünite, öğrencinin kendisini, çevresini tanıyabileceği ve diğer sınıf seviyelerindeki bilimsel bilgileri kazandıracak şekilde düzenlenmiştir. Ünite isimleri; “Ben ve Okulum”, “Ailem ve Evim”, “Sağlıklı Hayat”, “Güvenli Hayat”,

“Ülkemi Seviyorum” ile “Doğa ve Çevre”dir (MEB, 2015). Bu programda öğrencilerin öğrenme süresince aktif katılım göstermesi gerektiği belirtilmektedir (Yaşaroğlu, 2017).

Örtüşme ilkesinin uygulandığı 2017 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı’nın birçok kazanımında; konularla ilgili bilgileri, becerileri ve duyuşsal özellikleri aynı anda yapılandırma olanağına fırsat verilmiştir (Çaycı, 2018). Ölçme ve değerlendirme açısından program incelendiğinde ise 2017 programında tanıma, izleme ve sonuç odaklı ölçme ve değerlendirme olmak üzere üç farklı yöntemle yapıldığı görülmektedir (Aktay ve Çetin, 2019). 2017 Hayat Bilgisi Öğretim Programı, öğrenci merkezli ve etkinlik tabanlı bir öğrenme yaklaşımını benimsemektedir. Bu program, öğrencilerin günlük yaşam becerilerini geliştirmeyi, toplumsal değerleri öğretmeyi ve çevre bilincini artırmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, eleştirel düşünme, problem çözme ve demokratik değerler gibi konulara da özel bir önem verilmektedir. Bu yaklaşımlar, öğrencilerin hem bireysel hem de toplumsal olarak daha bilinçli ve sorumlu bireyler olarak yetişmelerine katkı sağlamaktadır.

2018 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı Talim ve Terbiye Kurulu tarafından 17 Temmuz 2017 tarihli kararıyla kabul edilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığınca oluşturulan komisyon tarafından izleme ve değerlendirme çalışmaları doğrultusunda güncellenen İlkokul Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı’nın 2018-2019 eğitim ve öğretim yılından itibaren ilkokulda tüm sınıf düzeylerinde uygulanması kararı alınmıştır (MEB, 2018).

Şekil 1. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı’nın Organizasyon Yapısı (MEB, 2018)

Şekil 1’de verilen 2018 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı’nın yapısı, genel amaçlar, temel yaşam becerileri, değerler ve kavramlar ile ünite ve kazanım üzerine

kurulmuştur. Hayat bilgisi programı ünite temelli yaklaşım baz alınarak hazırlanmıştır. Programda ilkokulun ilk üç kademesi için aynı adlandırılmış ünitelere yer verilmiştir. Bu üniteler; “Okulumuzda Hayat”, “Evimizde Hayat”, “Sağlıklı Hayat”, “Güvenli Hayat”, “Ülkemizde Hayat” ile “Doğada Hayat” olmak üzere altı tanedir (MEB,2018).

Hayat Bilgisi dersinin amacı, temel yaşam becerilerini kazanan, kendini tanıyan, sağlıklı ve güvenli bir hayat süren, toplumun değerlerini özümseyen, çevreye duyarlı, araştıran ve üreten, ayrıca ülkesini seven bireyler yetiştirmektir (MEB,2018). Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı’na bakıldığında genel amaçlar açık, anlaşılır, davranışa dönüştürülebilir ve ölçülebilen olması kriterlerine uygun olarak geliştirilmiştir. Amaçlar kolaydan zora, basitten karmaşığa ve kapsamının giderek genişletilmesi, amaçların taksonomisi olarak ifade edilir.

Hayat bilgisi dersi eğitim ve öğretim yapılan okullarda değerler eğitiminin uygulandığı ilk derslerden biridir (Kurtde ve Fidan, 2015). Ayrıca 2018 Hayat Bilgisi Programı’nda ilk defa kök değerler terimine yer verilmiştir (MEB, 2018). Tüm toplumların kendine has bir kültürü ve bu kültür sonucunda ortaya çıkan bir değerler sistemi vardır. Öğrencilerin bireysel gelişimlerine destek sağlayan değerler eğitimi önemli bir role sahiptir. İlkokul çağına gelmiş her çocuğun toplumun yapısıyla çelişmeyen ahlaki kararlar ve davranışlar göstermesini sağlayacak değerler ve beceriler kazanması eğitim kurumlarının temel amaçlarından (Ekşi, 2003).

Tablo 1.

Programlara Göre Hayat Bilgisi Dersinin Haftalık Ders Saatleri

Programlar	1.Sınıf	2.Sınıf	3.sınıf	Toplam
1926	4	4	4	12
1936	5	6	7	18
1948	5	6	7	18
1968	200 dk (60+60+40+40)	240 dk (60+60+60+60)	240 dk (60+60+60+60)	680 dk
1998	5	5	5	15
2005-2009	5	5	5	15
2015	4	4	3	11
2017	4	4	3	11
2018	4	4	3	11

(Kaynak: Atik ve Aykaç, 2019).

Tablo 1’e bakıldığında hayat bilgisi dersi haftalık ders saatlerinin yıllara göre değişimi görülmektedir. 1926 programında hayat bilgisi dersine haftalık 12 ders saati

ayrılmış iken, 1936 ve 1948 yıllarında %50 artış göstererek haftada 18 saate çıkarılmıştır. 1968 programında ise haftalık işlenmesi gereken ders saati yerine ders süreleri üzerinden ders programı hazırlanmıştır. Haftalık ders süreleri 1.sınıflar için 200 dakika, 2. ve 3.sınıflar için 240 dakika olduğu görülmektedir. 1998 yılı ve sonrasındaki programlarda tekrar haftalık ders saati sistemine dönmüştür. 1998, 2005 ve 2009 programlarında hayat bilgisi dersi her sınıf seviyesinde haftada 5 ders saati olarak belirlenmiştir. 2015, 2017 ve 2018 programlarında, hayat bilgisi dersi için haftalık ders saatleri 1. ve 2. sınıf düzeyinde 4, 3. sınıf düzeyinde ise 3 saat olarak belirlenmiştir. Hayat bilgisi dersinin ilkökul düzeyinde haftalık ders saatlerinde 2015 yılından itibaren haftada 4 saatlik düşüş olduğu, haftalık ders saatlerinin azaldığı görülmektedir. Bunun nedeninin programa eklenen 5 saatlik serbest etkinlikler ile üçüncü sınıflarda da okutulmaya başlanan fen bilimleri dersleri olduğu söylenebilir.

Millî Eğitim Bakanlığınca, tüm öğretim kademelerindeki zorunlu derslere ait "Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli" adı altında yeni müfredat yayınlanmıştır. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında hazırlanan yeni müfredat, 2024-2025 eğitim öğretim yılında uygulamaya başlanacaktır. MEB, müfredat çalışmaları ile beceri odaklı ve bütüncül eğitim yaklaşımı modelini benimseyerek programların içeriğini sadeleştirmiştir. Ayrıca okuryazarlık becerileri açısından ele alındığında “sistem okuryazarlığı” ilk kez müfredata girdiği görülmektedir. Sistem okuryazarlığının dokuz alt okuryazarlık (bilgi okuryazarlığı, finansal okuryazarlık, dijital okuryazarlık, görsel okuryazarlık, vatandaşlık okuryazarlığı, veri okuryazarlığı, sürdürülebilirlik okuryazarlığı, sanat okuryazarlığı, kültür okuryazarlığı) türü ile hayata geçirilmesi planlanmıştır. Yeni müfredat, 21. yüzyıl becerilerini kazandırmaya yönelik olarak tasarlanmıştır (MEB, 2024).

Yenilenen programda güncellenen dersler arasında hayat bilgisi dersi de bulunmaktadır. 2018 ve 2024 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı (HBDÖP) içeriklerine bakıldığında farklılıkların mevcut olduğu söylenebilir. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeline göre hazırlanan 2024 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı’nda öğrencilerin millî ve manevi değerlerle donatılmış, eleştirel düşünebilen, çözüm odaklı bireyler olarak yetiştirilmesi amaçlamıştır. Ayrıca öğrencilerin yaşadıkları çevreyi tanıması, toplumsal kuralları öğrenmesi, tarihî ve kültürel değerleri benimsemesi, çevreye duyarlı bireyler olarak yetişmesi hedeflenmektedir. 2024 programını günlük

yaşam becerileri, sosyal bilgiler, fen bilgisi, çevre bilinci gibi konuları kapsamaktadır (MEB, 2024).

2018 programında verilen “Ünite adları” ve “Kazanım sayısı” başlığının 2024 programında “Öğrenme alanı adı” ve “Öğrenme çıktısı sayısı” olarak değiştiği görülmektedir. Ayrıca 2024 HBDÖP öğrenme alanlarının isimlerinin “Ben ve Okulum”, “Sağlığım ve Güvenliğim”, “Ailem ve Toplum”, “Yaşadığım Yer ve Ülkem”, “Doğa ve Çevre”, “Bilim Teknoloji ve Sanat” olarak değiştiği görülmektedir. Kazanım sayıları 1.sınıf seviyesinde 53 iken 23’e, 2.sınıf seviyesinde 50 iken 23’e, 3.sınıf seviyesinde ise 45 iken 20’ye düşürüldüğü görülmektedir. Kazanım sayılarının azalmasına karşın ders saati ve yüzde oranının değişmemiş olması yeni programın sadeleştirilmiş olduğunu ve derinlemesine öğrenme yaklaşımını benimsediğini göstermektedir. Bu yaklaşımla öğrencilerin konuları yüzeysel değil, derinlemesine analiz etmelerinin teşvik edildiği düşünülebilir. Ayrıca programa okul temelli planlama başlığı altında, zümre öğretmenler kurulu tarafından ders kapsamında gerçekleştirilecek okul dışı öğrenme etkinlikleri, araştırma ve gözlem, sosyal etkinlikler, proje çalışmaları, yerel çalışmalar ve okuma faaliyetleri gibi aktiviteler için ek süre verilmiştir (MEB, 2024). Bu tür etkinlikler ve çalışmalar için programa ek süre verilmesi, öğrencilerin bu aktiviteleri daha etkin bir şekilde gerçekleştirmelerini ve dersin kapsamını daha geniş bir şekilde ele almalarını sağlar.

Bir diğer önemli değişiklik, değerler eğitimi üzerinedir. Yeni müfredat, "Erdem-Değer-Eylem Modeli"ni tanıtarak, öğrencilerin adalet, saygı ve sorumluluk gibi temel değerleri içselleştirmelerini sağlamayı hedeflemektedir. Ayrıca, öğrencilerin akademik başarılarının yanı sıra kişisel ve sosyal gelişimlerine de önem verilmiştir. "Yetkin ve erdemli insan" profili ile öğrencilerin kendine özgü potansiyellerini ortaya koymaları ve çok yönlü bir bilgi ve düşünme becerisi geliştirmeleri hedeflenmiştir. Yeni Türkiye Maarif Modeli, millî ve manevi değerleri daha fazla vurgularken, öğrencilerin gelişimini desteklemek için çeşitli öğretim ve değerlendirme yöntemleri sunmaktadır. Yeni Türkiye Maarif Modeli Hayat Bilgisi Programı, öğrencilerin millî ve manevi değerlerle donatılmasını, eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerini geliştirmelerini amaçlayan, kapsamlı ve yenilikçi bir programdır. Bu program, öğrencilerin hem akademik hem de sosyal açıdan tam donanımlı bireyler olarak yetişmelerini sağlamak için çeşitli yöntemler ve stratejiler kullanmaktadır (MEB, 2024).

2.1.3. Hayat Bilgisi Dersinde Beceri Eğitimi

Geçmişten günümüze kadar geçen süreçte insanoğlu sürekli değişim ve gelişim göstermiştir. Bu değişim ve gelişim zamanla hız kazanmış, günümüzde ise bu hız daha da artmıştır. Toplumun bir parçası olan birey, bu hıza ayak uydurmak zorunda kalmıştır. Böylece bu hız, bireyin toplumsal gelişmedeki rolünü açığa çıkarmıştır. Küreselleşme ile birlikte bireylerin bilgi, beceri ve yetkinliklerini sürekli yenilemelerini gerektiren bir sürece girilmiştir. Eğitim sisteminin görevi toplumun ihtiyaç duyduğu becerilere sahip bireyleri yetiştirmektir (İncik Yalçın, 2020). Beceri, belirli bir görevi veya işi etkili ve verimli bir şekilde gerçekleştirme yeteneğidir. Bu, bilgi, deneyim, pratik ve yeteneklerin birleşimiyle kazanılır. Eğitimde beceri, öğrencilerin öğrenme süreçleri boyunca kazandıkları ve geliştirdikleri yetenekler ve yeterliliklerdir. Eğitimde becerilerin geliştirilmesi, öğrencilerin gelecekteki akademik ve profesyonel başarıları için kritik öneme sahiptir. Bu nedenle, modern eğitim sistemleri genellikle sadece bilgi aktarımını değil, aynı zamanda beceri gelişimini de hedeflemektedir.

Hayat bilgisi dersi ile öğrencilerin temel yaşam becerilerini öğrenerek içinde yaşadığı çevreye ve topluma uyum sağlamalarına yardımcı olacağı beklenmektedir. Hayat bilgisi dersinin 21. yüzyılın ihtiyaç duyduğu temel bilgi, beceri, tutum ve düşünce ve değerlerin seçilip gruplanmasıyla çocukları hayata hazırlama ve hayat bilinci kazandırma görevi bulunmaktadır (Öztürk ve Dilek, 2004). Bu şekilde, Hayat Bilgisi dersi, çocukların çağın gereksinimlerine uygun bir şekilde gelişmelerine ve yaşam becerileri kazanmalarına yardımcı olur. Temel yaşam becerileri gelişmedikçe öğrencilerin üniteleri anlaması ve sonuçlar çıkarması zorlaşmaktadır. Bu sebeple 2004-2005 öğretim yılı sonrasında hayat bilgisi programları temel yaşam becerileri kazandırmak amacıyla düzenlenmektedir (Yıldırım, 2020). Tablo 2’de 2018 Hayat Bilgisi Programında yer alan temel yaşam becerileri verilmiştir. Bu becerilerin her birinin kazanılmasını sağlayan kazanımlar bulunmaktadır ve bu kazanımlar temalara dağıtılmıştır. 2018 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının temel amaçlarından biri öğrencilerin temel yaşam becerilerine sahip olmalarına yardımcı olmaktır (Güleryüz, 2013). Bu temel yaşam becerileri, öğrencilerin akademik başarılarının yanı sıra, kişisel ve sosyal gelişimlerini de destekleyerek onları daha donanımlı ve bilinçli bireyler haline getirir.

Tablo 2.

2018 Hayat Bilgisi Programı Temel Yaşam Becerileri

Temel Yaşam Becerileri		
Araştırma	Bilgi İletişim	Zaman
Kurallara Uyma	Teknolojileri Kullanma	Dengeli Beslenme
Kariyer Bilinci Geliştirme	Karar verme Yönetimi	Milli ve Kültürel
Sorun Çözme	Doğayı Koruma	Değerler İşbirliği
Mekanı Algılama	Değişim ve Sürekliliği	Gözlem
Kendini Koruma	Algılama	Kişisel Bakım
	Sosyal Katılım	

(Kaynak: MEB, 2018).

Her dönem, kendine özgü beceri setlerine sahipken, henüz ilk çeyreğinde bulunduğumuz 21. yüzyılın becerileri, geçmiş yüzyılların becerilerine göre çok daha karmaşık bir yapıya sahip olduğu için farklılık göstermektedir. Bu bağlamda, Hayat Bilgisi dersi, çocukların çağın gereksinimlerine uygun olarak gelişmelerine ve bilinçli bireyler olmalarına yardımcı olur. Beceri bilgiyi uygulayabilme, problemleri çözebilme ve görevleri tamamlayabilme yeteneğidir (TYÇ, 2015). Hamarat (2019), 21. yüzyıl becerilerini bireylerin topluma uyum sağlaması için sahip olması ve sürekli geliştirmesi gereken beceri grubu olarak tanımlamıştır. Anagün ve arkadaşlarına göre ise 21. yüzyıl becerileri, bilgi toplumunda bireylerin sahip olması gereken yetenekler ve yeterliliklerdir (Anagün vd., 2016). Bu beceriler, bilgi toplumunda etkili ve başarılı bir şekilde var olabilmek için bireylerin öğrenmesi ve geliştirmesi gereken yetenekleri kapsar. 21. yüzyıl becerileri; sadece bilgidan ibaret değildir. Bilgi ve becerilerin birleşimiyle oluşur (Boyacı ve Özer, 2019).

Bilgiyi öğrenme temel hedef iken bu bilgiyi analiz ve sentez etmek 21. yüzyıl edinmemiz gereken bilgi ve becerilerin başında gelir. Bu bilgi ve becerilerle donatmak üzere hedeflediğimiz öğrencileri belli prensiplerde yetiştirmek adına çeşitli kurum ve kuruluşlar, ulusal ve uluslararası düzeyde toplum örgütleri, kamu kurum ve kuruluşları ve sivil örgütler bir takım standartlar ve çerçeveler belirlemiştir. Ve bunların adına da 21. yüzyıl çerçeveleri adı verilmiştir.

2009 yılında Program ve Öğretimde 21. Yüzyıl Çerçevesi (P21), 21. yüzyıl becerilerini “bireylerde sahip olunması istenilen beceriler” olarak tanımlanmıştır. Şema 2’de görüldüğü üzere P21’e göre program 4 ana başlıktan oluşmaktadır. Bu başlıklar; öğrenme ve yenilenme becerileri (4C: eleştirel düşünme ve problem çözme, iletişim,

işbirliği ve yaratıcılık), anahtar konular ve 21. yüzyıl temaları, bilgi, medya ve teknoloji becerileri, yaşam ve kariyer becerileridir.

Şekil 2. 21. Yüzyıl Becerileri (Durmuş ve Güven, 2023)

OECD olarak kısa adıyla tanınan Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütünün hazırlamış olduğu çerçeve program bilgi, beceri ve değerler şeklinde üç ana başlıktan oluşur. OECD 21. yüzyıl becerilerini; bilişsel, duyuşsal ve psikomotor beceriler olmak üzere üç başlık altında kategorize etmiştir (OECD, 2019). Diğer bir çerçeve Uluslararası Eğitim Teknolojileri Derneği (2016) tarafından hazırlanan (ISTE) çerçeve programdır. Burada 5 ana başlık bulunmaktadır: yenileşim ve yenilikçilik, teknoloji işlemleri ve kavramlar, dijital vatandaşlık, eleştirel düşünme, problem çözme ve karar verme, iletişim ve işbirliği. Diğer bir çerçeve ise Amerikan Ulusal Araştırma Konseyi tarafından 2011 yılında hazırlanmıştır. Bu programın üç yetkinlik alanı ise; bilişsel beceriler, kişiler arası beceriler ve içsel beceriler olarak sıralanmıştır. Bu üç yetkinlik alanının dayandığı kuramlar ve araştırmalar bireyin davranışlarını tanımlamak ve düzenlemeyi amaçlar. Bu yetkinlik alanları altında yer alan beceriler şunlardır: eleştirel düşünme ve problem çözme, esnek öğrenme, analiz yapma, tartışma ve yorumlama, karar verme, bilgi okuryazarlığı, bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarlığı, etkili sözlü ve yazılı iletişim, aktif dinleme, yaratıcılık, girişimcilik, yenilikçilik, inisiyatif alma, öz yönetim, sorumluluk, üretkenlik, etik davranış, kariyer planlama, dürüstlük, vatandaşlık ve liderlik (NRC, 2011).

Ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığı ve Talim ve Terbiye Kurulunun ortaklığı ile 2016 yılında Avrupa'daki ve Amerika'daki diğer ülkelerin hazırlamış olduğu çerçeve programlar analiz edildikten sonra ülkemiz ve ülkemiz eğitim sistemi için en uygun olan çerçeve modelleri belirlenmiştir. Tabii ki kapsam ilköğretim, ortaöğretim ve üniversite dahil olmak üzere tüm eğitim kademelerini kapsamaktadır. Türkiye Yeterlilik Çerçevesi, her bireyin kazanması gereken 8 anahtar yetkinlik belirlemiştir. Ayrıca her yetkinliğe özgü bilgi ve becerileri de açıklamıştır. Çalışma 2018 HBDÖP üzerinden yapıldığından 2018 HBDÖP anahtar yetkinlikleri esas alınmıştır. Söz konusu çerçevede 8 anahtar yetkinlikler şu şekilde yer almıştır (MEB, 2018):

Ana dilde iletişim: İletişim çağında olduğumuz için ilk beceri etkili iletişim kurabilme iletişimde sağduyulu davranabilme olarak tanımlanabilir. Ana dilde iletişim, duygu ve düşünceleri hem sözlü hem de yazılı olarak belirtme ve tüm toplumsal ve kültürel ortamlarda dil yoluyla iletişim halinde olmaktır (MEB, 2018). Ana dilde iletişim becerisini geliştirme öğrencilerin her dilde iletişime hazırlar. Günay (2011), söz konusu yetkinliğin özel eğitim alanında dâhil olmak üzere temeli oluşturan yetkinlik olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca tüm eğitim seviyelerinde ve türlerinde dengeli bir dağılım göstermesinin önemini dile getirmiştir.

Yabancı dillerde iletişim: Dil çeşitliliğini fark etme, kültürel çeşitliliği algılama uluslararası iletişime ilgi duymaktır. Dilin ders olma statüsünden çıkıp, bir iletişim becerisi olduğunu Türkiye Yeterlilik Çerçevesinde net olarak algılayabiliyoruz. TYÇ'ye göre yabancı dillerde iletişim, genel anlamda anadilde iletişimin temel beceri boyutlarını paylaşmaktadır. Duygu, düşünce, gerçek ve fikirlerin sözlü ve yazılı olarak ifade edilmesi ve anlaşılması üzerine kuruludur. Eğitim, iş, ev ve sosyal ortamlarda bu beceriler önemlidir. Yabancı dillerde iletişim ise kültürlerarası anlayış ve aracılık yeteneklerini gerektirir. Bireyin dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerileri, sosyal ve kültürel geçmişi, çevresi, ihtiyaçları ve ilgi alanlarına bağlı olarak değişir.

Matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler: Matematiksel yetkinlik, günlük yaşamda karşılaşılan sorunların çözülmesi amacıyla matematiksel düşünce tarzından yararlanma yeteneğidir. Bu süreç sağlam bir aritmetik yeteneğini temel alan bir süreçtir. Matematiksel yetkinlik, matematiksel düşünce ve sunuşun matematiksel biçimlerini farklı seviyelerde kullanma yeteneğini ve isteğini

kapsamaktadır (MEB, 2018). Kısaca bu beceri matematiksel ilkeleri anlama ve matematiğe karşı olumlu tutum geliştirme olarak tanımlanabilir.

Bilim yetkinliği ise, problemleri tanımlamak ve kanıtları temel alan sonuçlar üretmeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda doğal hayatı algılama ve anlamaya yönelik bilimsel sorgulamalar yapabilmektir (MEB, 2018). Teknolojide yetkinlik ise bu bilgi ve yöntemi bireyin gereksinim ve isteklerine bir cevap olarak kullanabilmedir (Bilasa ve Taşpınar, 2017).

Dijital yetkinlik: Söz konusu yetkinlik, bilgi toplumu teknolojilerini günlük hayat ve diğer bireylerle etkileşim için güvenli bir şekilde kullanmaktır. Teknoloji araçlarını anlama, profesyonel amaçlar için hayatlarına katma ve hayatına kolaylık sağlayacak şekilde kullanma gibi temel beceriler yer almaktadır (MEB, 2018). Bu becerinin gerekliliği geçtiğimiz yıllarda pandemi döneminde gerek iş hayatında gerek toplumsal hayatta gerek eğitim alanında ortaya çıkmıştır. Dijital yeterliliği yüksek olan insanlar ne eğitimden ne de ticaret hayatından geri kalmıştır. Bu yüzden dijital yeterlilik yeterlilikler içinde ayrı bir öneme sahiptir. Aydoğdu (2016), teknoloji kullanımının bilimsel süreç becerilerinin edinilmesi açısından önemini ifade etmektedir.

Öğrenmeyi öğrenme: TYÇ (2015)'ye göre bireyin kendi öğrenme yaşantısı sürecinde öğrenmenin peşine düşme ve bu konuda ısrarcı olma yeteneğidir. Öğrencilerin kendi öğrenmeleri konusunda kendilerini değerlendirme ve kendi öğrenme yöntem ve stratejilerini geliştirebilme yeterliliğidir. Burada öğrenci kendi eksikliklerini, kendi bilgi ve becerilerini analiz edip öğrenme ortamı ve öğrenme yöntemi geliştirmektedir. Ayrıca söz konusu yetkinlik için bireyin motivasyonu ve kendine olan güveni çok önemli bir role sahiptir.

Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler: Bu yetkinlikler, bireyin hızla değişen toplumlarda sosyal ve çalışma yaşamına hızlı ve etkili bir şekilde katılmalarına imkân sağlamaktadır. Bireyin gerektiğinde çatışmaları çözmesine yardımcı olan özelliklerle sahip olmasını sağlayan tüm davranışları kapsamaktadır (MEB, 2018). Çağımızda demokrasi ve kültürü anlama ve yaşama, kültürel çeşitliliği kavrama becerilerine sahip olan bireyler, dünyanın her yerinden insanlarla iletişim kurabilip kendilerini geliştirebilmektedirler.

İnisiyatif alma ve girişimcilik: Bireylerin düşüncelerini harekete geçirme becerisidir. Yaratıcılık, yenilik ve risk almanın yanı sıra değerlendirme yapma amaçlara ulaşmada kararlı olmaktır (MEB, 2018). İnisiyatif alma ve girişimcilik yetkinliği bireyi yalnızca evde ve toplum yaşantısında değil, aynı zamanda kendi işinde de destekler. Kendi işinin farklı yönlerinin farkında varmalarını, farklı iş fırsatlarını da yakalayabilmelerine yardımcı olur (Bilasa ve Taşpınar, 2017).

Kültürel farkındalık ve ifade: Bireylerin görüş, deneyim ve duygularını kitle iletişim araçları kullanarak yaratıcı bir şekilde ifade etme yeteneğini içerir. Ayrıca müzik, sahne sanatları, edebiyat ve görsel sanatlar dâhil olmak üzere ifade edilmesinin öneminin takdiri de kültürel farkındalık ve ifade yetkinliği çerçevesinde değerlendirilir (TYÇ, 2015). 2018 hayat bilgisi programında kültürel farkındalık, öğrencilerin farklı kültürleri tanımalarını, anlamalarını ve bu kültürlere saygı duymalarını sağlamak amacıyla önemli bir yer tutar. Bu program, öğrencilerin çeşitli kültürel değerleri, gelenekleri ve yaşam tarzlarını keşfetmelerine yardımcı olurken, aynı zamanda kendi kültürel kimliklerini ve kökenlerini de anlamalarına teşvik eder. Kültürel farkındalık, toplumsal uyumu ve hoşgörüyü artırarak, öğrencilerin küresel vatandaşlar olarak yetişmelerine katkıda bulunur.

Elde edilen bulgulara göre, anahtar yeterlilikler, bireylerin temel yaşam becerilerini oluşturur. Hangi düzeyde ve türde eğitim almış olursa olsun, tüm bireylerin bu temel becerileri kazanması gerektiği vurgulanarak hayat boyu eğitim temel bir eğitim anlayışı olarak kabul edilmektedir. Bilgi toplumunda gerekli olan anahtar yeterliliklerin belirlenmesi ve tüm vatandaşların bu yeterlilikleri elde edebilmesinin sağlanması, hayat boyu öğrenmenin önemini artırmaktadır. Sosyal uyum ve kişisel gelişim için gerekli olan anahtar yeterliliklerin tanımlanması ve belirtilmesi, bilgi toplumunda iş gücü potansiyelini artıracaktır (Kaya, 2010).

21. yüzyıl beceri sınıflamalarında en sık yer alan becerileri ve bu becerilerin çeşitli eğitim ve değerlendirme programlarındaki (MEB, P21, OECD, ATC21S, Engauge, DEF) varlığı Tablo 3'te verilmiştir (Bektaş vd., 2019).

Tablo 3.

21. Yüzyıl Beceri Sınıflamalarında En Sık Yer Alan Beceriler

BECERİLER	MEB	P21 ¹	OECD ²	ATC21S ³	Engauge ⁴	DEF ⁵
İletişim Becerileri	X	X	X	X	X	X
İşbirliği	X	X	X	X	X	X
Yaratıcılık	X	X		X		X
Problem Çözme	X	X	X	X		X
Eleştirel Düşünme	X	X		X		X
Bilgi Okuryazarlığı	X		X	X	X	
Bilgi iletişim teknolojileri okuryazarlığı	X		X	X	X	X
Yenilikçi düşünme	X	X		X		
Kişisel ve sosyal sorumluluk	X			X	X	
Adaptasyon (Uyum)		X			X	X
Üretkenlik (Kişisel projeler oluşturma)		X	X		X	
Finans okuryazarlığı		X			X	X

(Kaynak: Bektaş vd., 2019).

Tablo 3'e bakıldığında iletişim becerileri, iş birliği becerilerinin tüm programlarda yer aldığı görülmektedir. Bu durum, bu becerilerin 21. yüzyıl için kritik bir beceri olarak görüldüğünü, evrensel olarak önemli kabul edildiğini gösterir. Adaptasyon, üretkenlik ve finansal okuryazarlık becerilerinin ise MEB'in programında yer almadığı Tablo 3'te görülmektedir.

21. yüzyıl becerilere yönelik farklı tanımlar olsa da, bu tanımların ortak paydası bireyin yeni beceriler kazanması gerektiğidir. Bu becerilerin kazandırılması ancak eğitimle mümkündür. Hedef kitlesi insan olan 21. yüzyılın, hedefine ulaşması için bireyleri yetiştirecek unsur eğitim sektörüdür (Ekşioğlu, 2021). Eğitim yolu ile ilkokuldan yükseköğretime kadar geçen süreçteki her basamakta birey beceri kazanabilir. Bu eğitimin öğreticileri olan öğretmenler, 21.yüzyıl öğretmen ve öğreten becerilerine sahip olması gerekir (İncik Yalçın, 2020). Ayrıca bu becerileri hangi yöntem ve teknik ile kazandırabileceklerinin farkında olmaları, 21.yüzyıl becerilerinin öğrencilerde nasıl bir değişime yol açtığını anlayabilmelerini sağlar (Cansoy, 2018).

¹ Program ve öğretimde 21.yüzyıl beceri çerçeveleri² Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü³ 21. Yüzyıl Becerilerinin Değerlendirilmesi ve Öğretilmesi⁴ Kuzey Eğitim Bölge Laboratuvarı⁵ Dünya Ekonomik Forumu

21. yüzyıl anahtar kelimeleri; değişim, hız, iletişim ve bunları bize sağlayan teknoloji olarak sıralayabiliriz. Bu çağın kahramanı ve oyuncularını bugünün çocukları yarının yetişkinleri, ortamı ise eğitim kurumlarıdır.

2.2. Kültürel Okuryazarlık

Okuryazarlık yazı ve sembollerin eyleme dönüştürülmesidir. Bu kavram okuma ve yazma fiillerinin bir sonucu olarak meydana gelmiştir (Gürbüztürk ve Koç, 2012). Bir başka deyişle okuryazarlık terimi harfleri okuma, yazıları seslendirme anlamına gelmektedir. Okuryazarlık kelimesinin anlamı kullanıldığı alana göre değişiklik göstermekle birlikte, daha çok bireyin hislerini, düşüncelerini ve isteklerini sözlü ve yazılı yol ile ifade etmesi, başkalarıyla sözlü ve yazılı yollarla iletişim kurarak doğru bir şekilde anlaması olarak tanımlanabilir. Birey tüm bu süreci yaşarken sahip olduğu bilgi ve becerilerini sosyal ve kültürel alanda kullanması gerekmektedir (Aşıcı, 2009).

Okuryazarlık terimi zaman içinde toplumun gelişmesiyle değişmiştir. Şimdiki zamanda okuryazarlık, bir dilin yazımını ve sembollerini okumanın çok ötesinde olan ve birçok zihinsel yetenekleri içeren bir terimdir. Özellikle 1975 yılı ve sonraki süreçte teknolojik gelişmelerle birlikte yeni okuryazarlık terimleri ortaya çıkmıştır (Kurudayıoğlu ve Tüzel, 2010). Okuryazarlık bireyin yazılı işaretleri tanıması, okuması, imza atabilmesi ile başlamış, ilkokul mezunu kadar bilgili olma ve modern toplumun gerektirdiği faaliyetler için yeterli becerilere sahip olma şeklinde gelişme göstermiştir (Güneş, 2019). Okuryazarlık, basit bir beceri olan metinleri seslendirme ve ne manaya geldiğini bilmekle başlayan, bu becerilerin aktif bir şekilde kullanılmasıyla oluşum ve olguları daha ayrıntılı anlama ve anladıklarını içselleştirerek dile getirme durumudur. Kısacası etkili bir iletişim ve toplumdaki bilgi, beceri ve sosyal ilkeleri anlama ve nesilden nesile aktarma aracıdır (Altun, 2005).

Bilginin sürekli gelişime ve değişime uğradığı çağ olan 21. yüzyılda, birey sahip olduğu bilgiyi de sürekli yenilemeli ve okuryazar olmalıdır. Bireylerin okuryazar olması ve bilgiye kolayca erişebilmesi için dünya üzerinde önde gelen kurum ve kuruluşlar bazı çalışmalar yürütmektedir. Bu kurum ve kuruluşlardan biri Birleşmiş Milletlerdir. 1990 yılı Birleşmiş Milletler tarafından “uluslararası okuryazarlık” yılı olarak ilan edilerek dünya üzerinde okuryazar birey sayısını arttırmak amaçlamıştır. Okuryazarlık 21. yüzyılın en önemli iletişim aracıdır (Gürbüztürk ve Koç 2012).

Toplumun fiziksel varlığı, toplumun algıları, inançları ve değerleri üzerine inşa edilmiştir. Başka bir deyişle, günlük yaşamımızda gördüğümüz maddi dünya ve davranışlarımız, bu değerlerin ve inançların şekillendirdiği kültürel kodlarla belirlenir. Bu kültürel kodlar, bireylerin ve toplumun nasıl hareket edeceğini belirleyen, kaosu önüne geçecek bir rehber ve yön gösterici gibidir. Bu nedenle, kültür ve onun bileşenleri büyük bir öneme sahiptir (Türkkahraman ve Tutar 2009).

Kültür, bir milletin maddi ve manevi unsurlarının bütününe verilen addır. Türk Dil Kurumu kültür kelimesini “Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin.” olarak tanımlamıştır. Hızla küreselleşen günümüz dünyasında kültürel değerler hızla yozlaşmaya başlamaktadır. Bu yüzden bireyleri birbirlerine yakınlığa, bireyler arası sözsüz bir iletişim aracı olan kültürel değerlerin eğitimi 21. yüzyılda önemli bir yere sahiptir (Zor, 2014).

Kültür ve okuryazarlık kavramının birleşmesiyle kültürel okuryazarlık kavramı ortaya çıkmaktadır. Köksal (2010), kültürel okuryazarlığı bireyin sahip olduğu kültür ile diğer bireylerin kültürlerinin benzerlik ve farklılıklarını anlama ve takdir etme yeteneği olarak tanımlamıştır. Bal ve Mete (2019) kültürel okuryazarlığı kişilerin ait oldukları kültür ile diğer kültürler arasında gelenek, değer ve inanç açısından ortak ve farklı özelliklerini anlamaları için sahip olmaları gereken bir okuryazarlık türü olarak tanımlamıştır. Ayrıca kültürel okuryazarlık kişinin empati becerisinin gelişmesine ve kişinin içinde yaşadığı toplumun kültürü veya farklı toplumların kültürlerini daha iyi tanımasına imkân sağlar. Kültürel okuryazarlık becerisine sahip olan bireyler toplumsal birikimlerden yararlanılarak toplumsal bilgiyi kullanmayı öğrenir ve toplumda önemli değişimlerin gerçekleştirir (Önal, 2010). Bu tanımlardan yola çıkarak kültürel okuryazarlık, bireylerin kendi kültürlerini ve diğer kültürleri anlama, bu kültürel bilgileri günlük yaşamda etkili bir şekilde kullanma becerilerini ifade eder.

Evrenselleşmenin kültürleri yozlaştırıcı etkisinin arttığı 21. yy döneminde kültürel değerlerimizin yozlaşmasını engellemek milli benliğimizi korumak açısından hayati bir önem arz etmektedir. Çünkü kültür, toplumu ayakta tutan temel unsurlardan biridir ve milli mevcudiyetimizi korumak için gereklidir (Kolaç, 2009). Kültürel değerlerimizi korumak ancak kültürel okuryazarlık becerisine sahip olarak ve bu

beceriye sahip bireyler yetiştirerek mümkündür. Karataş ve Oral’a (2017) göre, öğrencinin eğitim süreci sosyal bir süreçtir. Bu nedenle bireyin içinde yaşadığı toplumsal ortam ve kültürel değerler eğitim sürecine dahil edilmelidir. Eğitimci öğrencilerde var olan kültürel özellikleri bilmeli ve sürece dahil etmelidirler. Öğretmenlerin mesleki yeterliklerinin belirlenmesinde ve geliştirilmesinde kültürel okuryazarlık büyük bir rol oynamaktadır. Yani, öğretmenlerin kültürel okuryazarlık becerilerine sahip olması, onların mesleki olarak daha yetkin ve etkili olmasını sağlar. Bu beceriler, öğretmenlerin öğrencilerin farklı kültürel arka planlarına duyarlı olmasını ve onlara uygun şekilde eğitim verebilmesini sağlar (Demir ve Kınır 2022).

2023 Eğitim Vizyonu Belgesi’nde; “21. yüzyıl becerileri arasında yer alan çoklu okuryazarlıklara (dijital, finansal, sağlık, ekoloji ve sosyal medya gibi vb.) ilişkin farkındalık ve beceri eğitimleri düzenlenecektir.” hedefi yer almaktadır. Ancak bu hedef doğrultusunda ele alınan okuryazarlık türlerine yönelik çalışmaların detaylarına yer verilmemiştir. Hayat Boyu Öğrenme kategorisinde bulunan okuryazarlık becerilerinin sadece bir hedefle sınırlandırıldığı görülmektedir (Mete, 2020).

Milli Eğitim Bakanlığı 2021 yılında “Kültürel Okuryazarlık” projesi başlatmıştır. Bu projeyle öğrencilerin iş birliğine dayalı öğrenme ortamı içinde çalışmaları amaçlanmıştır. Ayrıca bu proje ile öğrencilerin iletişim, yaratıcılık ve eleştirel düşünme becerilerini desteklenmiştir. Oyunlar ve yaratıcı drama ile geçen sekiz haftalık okuryazarlık atölyeleri sonrası öğrencilere Şekil 3’te görseli verilen kutu oyunu tasarlamıştır. Öğrenciler tasarladıkları oyunları diğer okullarla paylaşmıştır (MEB, 2021)

(ÖMGY)'nde öğretmenliğin öğretmenlik mesleğinin yaşam boyu sorumluluklarının olduğundan, eğittikleri bireylerin 21. yüzyılın ihtiyaçlarına göre yetiştirilebilmesi için öğretmenlerin de bu beceri ve donanımına sahip olması gerektiğinin öneminden bahsedilmiştir (MEB, 2017).

Bilgi ve teknoloji toplumunda bilgiye ve öğrenme araçlarına erişim teknoloji sayesinde kolaylaşmıştır. Bunun üzerine geleneksel öğretmen anlayışından vazgeçilmiş, yeni tanımlamalar yapma gereği duyulmuştur. Bu yeni anlayış, öğretmenleri kılavuzluk yapan, araştırmayı ve kritik düşünmeyi öğreten, teknolojik ürünleri kullanarak öğrencilerin bilgi ve beceriler kazanmasını sağlayan kişiler olarak tanımlanmıştır (Aydeniz, 2017).

Eğitim paydaşları 21.yüzyıla nasıl hazırlanacağını tartışmak üzere OECD ve Education International tarafından davet edilmiştir. Katılımcılar öğrencilerin ve öğrencileri yetiştirecek olan öğretmenlerin hazırlanması ve o öğretmenleri hazırlayacak öğretmen yetiştirme kurumlarının oluşturulması konusunu tartışmıştır. Çağın gerektirdiği öğrenme ortamının, öğrenci merkezli olması, öğrenmenin iş birliği içinde gerçekleşmesi, öğrencilerin serbestçe çalışabileceği ve projeler geliştirebileceği ortamlar olması gerekmektedir. Öğretmen, dijital gereçlerin en iyi şekilde kullanmayı öğretirken bilgi yönetim sistemleri kullanımını gerektiren teknoloji becerilerinde uzmanlaşmalıdır. Ülkelerin eğitim politikaları da öğretmenleri 21. yüzyıl becerilerine hazırlamaya yönelik olmalıdır. Bu politikalar, öğretmenlik mesleğinin tercih edilmesinin cazip kılınması ve öğretmenlerin kariyerleri boyunca teşvik edilmesini sağlamalıdır. (Schleircher, 2012).

Günümüzde yaşanan önemli gelişmeler, 21. yüzyıl becerileri doğrultusunda yetiştirilen birey profili eğitim programları üzerinde farklılıklara yol açmıştır. Bu gelişmeler aynı zamanda öğretmenlerin sahip olması gereken özelliklerin de değişmesine neden olmuştur. Çağa ayak uydurmak ve dünya ülkeleri arasında söz sahibi olmak isteyen ülkeler ancak eğitim sistemleri ve öğretmenlerin yeterliliklerine dikkat ederek bu amaca ulaşabilir (Coşkun, 2022).

21. yüzyılda öğretmen lider rolünü üstlenmeli, öğrencilerin takım çalışmalarını ve projelerini desteklemeli ve onların doğru yola ulaşması için rehberlik yapmalıdır. Bununla birlikte kendi hak ve sorumluluklarını bilmeli, öğrencilere bunları doğru şekilde anlatabilmeli, demokrasiye ve vatandaşlık haklarına saygılı bir birey olmalıdır. Sadece sınıfta öğrencileri ile değil öğretmen arkadaşları, idarecilerle ve velilerle yani

eğitimin diğer paydaşlarıyla iş birliği yapabilmeli ve çalışabilmelidir. Günümüz toplumunda yeniliklere açık açık üretici ve yaratıcı özellikleri olan ve öğrencileri bu konuda daima destekleyen onların işlerini daima kolaylaştıran bir öğretmen modeline geçiş olduğunu söylenebilir. 21. yüzyıl becerisine sahip olmayan ve kendisini yenilemeyen bir öğretmenin, öğrencilerini farklılaştırarak geleceğe hazırlamakta başarısız olabilir.

2.4. İlgili Araştırmalar

Dündar ve Kızık (2023) araştırmasında kültürel okuryazarlık kavramına ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini ele almıştır. Araştırmada nitel araştırma deseni kullanılmış ve 23 öğretmen ile görüşülmüştür. Katılımcılara görüşme formu uygulanarak veriler toplanmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda katılımcıların kültürel okuryazarlık kavramı hakkında yeterli bilgiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kılıçoğlu Kıvrak (2023) yaptığı yüksek lisans çalışmasında Türkçe öğretmen adaylarının kültürel okuryazarlık seviyelerini farklı değişkenler açısından ele almıştır. Kültürel okuryazarlık seviyelerinin istenilen düzeyin altında olduğu, üniversitede aldıkları eğitimin kültürel okuryazarlık oranına katkı sağlama ve geliştirmede eksik kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Coşkun (2022) ilgili alanyazını incelediği araştırmada öğretmenlik mesleğini 21.yüzyıl becerileri kapsamında ele almıştır. Günümüz yüzyılında bireylerin başarılı olabilmesi için geçmiş yüzyıllardan farklı bir takım beceriler geliştirmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Demir ve Kınır (2022), literatür taraması yaparak kültürel okuryazarlık ve öğretmenlik mesleğinin becerilerinde kültürel okuryazarlığın oldukça etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Fakat öğretmenlerin çoğunun mesleki yeterliliklerini anlamada sorun yaşadığını tespit etmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda öğretmen yetiştirme programlarının yeniden incelenmesi ve güncellenmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Doğu (2022) çalışmasında teknolojik liderlik becerilerinin 21. yüzyıl becerilerinin geliştirilmesindeki rolünü ele almıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Konya ilinde görev yapan 272 ilköğretim yöneticileri oluşturmaktadır. Araştırmada elde

edilen verilerin çözümlenmesi amacıyla istatistiksel yöntemler uygulanmıştır. Araştırmada, ilkokul yöneticilerinin teknolojik liderlik öz yeterliklerine ilişkin algılarının “yeterli” seviyede olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kağıthaneli (2022), projesinde sınıf öğretmenlerinin 21.yüzyıl öğretici becerilerini farklı kişisel değişkenlere göre incelemiştir. Denizli/Honaz ilçesinde görev yapan 104 sınıf öğretmeni çalışmanın örneklem grubunu oluşturmaktadır. Çalışma sonucunda katılımcıların 21. yy. öğretici becerilerini kullanım düzeylerinin tüm alt boyutlarda ortalamadan yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Zan (2022), Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı’nı 21. yüzyıl becerileri açısından incelediği yüksek lisans çalışmasında verileri katılımcı olan öğretmenler, HBDÖP’nin çağın gereksinimlerine cevap vermediğinden dolayı güncellenmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca 21. yüzyıl becerilerini kazandırma sürecinde karşılaşılan sistem içindeki sorunun, program tasarlama sürecinde öğretmenlerin görüşlerinin alınmamasından kaynaklandığını dile getirmişlerdir.

Barası ve Erdamar (2021) araştırmasında Türkçe öğretmenlerinin 2018 yılı ortaokul Türkçe dersi öğretim programında yer alan 21. yüzyıl becerilerine ilişkin görüşlerini incelemiştir. Araştırmanın örneklemi ise Ankara’da görev yapan 273 Türkçe öğretmeni oluşturmaktadır. Türkçe öğretmenlerine uygulanan anketlerden elde edilen bulgulara göre 21. yüzyıl becerilerinin uygulanırken karşılaşılan en önemli problemler kazanımların tekrar etmesi ve güncel olmaması; metinlerin ilgi çekici olmaması, fiziki alt yapı, materyal ve zaman yetersizliği, etkinliklerin yeterli ilgi çekicilikte olmaması; sınav sorularının becerileri değerlendirmeye yönelik sorular olmamasıdır.

Demir ve Özyurt (2021), araştırmasında sosyal bilgiler öğretim programlarında yer alan kazanımları, ders kitaplarındaki etkinlik ve soruları 21. yüzyıl becerileri bağlamında analiz edilmiştir. Veriler doküman analizi tekniği ile elde edilmiştir. Analizlerin sonuçlarına göre, sosyal bilgiler ders kitapları ve öğretim programlarının, öğrencilerin 21. yüzyıl becerilerini geliştirmeye yönelik olarak çeşitlendirilmesi ve bu beceriler açısından daha kapsayıcı hale getirilmesi önerilmektedir.

Ekşioğlu (2021), ülkemizin farklı bölgelerinde görev yapan Fen Bilimleri ve Sınıf Öğretmenleri ile yaptığı araştırmada “Kişisel Bilgi Formu” ve “21. Yüzyıl Öğretici

Becerileri Kullanım Ölçeği” uygulamıştır. Araştırmada Fen Bilimleri ve Sınıf Öğretmenlerinin 21. yüzyıl öğreten beceri seviyelerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca farklı değişkenler açısından beceri seviyeleri incelendiğinde de öğretmenler arasında farklılıklar olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kafadar ve Şan’ın 2021 yılında yaptığı araştırmada kültürel okuryazarlığa yönelik sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının görüşlerini almıştır. Araştırmaya 69 sosyal bilgiler bölümü lisans öğrencisi ile yapılmıştır. Veriler katılımcılarla görüşme yaparak ve yarı yapılandırılmış formlar uygulanarak toplanmıştır. Elde edilen verilere göre katılımcılardan 35 kişi kendini kültürel okuryazar olarak tanımlayamamakta ve kültürel okuryazarlığın tanımını da yapamamaktadır. Bu sonuç doğrultusunda kültürel okuryazarlık ile ilgili çalışmaların artırılması gerektiği önerisi sunulmuştur.

Kıyıkçı (2021), 2018 hayat bilgisi öğretim programlarının ve uygulamalarının öğrencilere 21. yüzyıl becerilerini kazandırma durumlarının incelemiştir. Çalışmada 2018 HBDÖP 1-3.sınıf seviyesinde yer alan kazanımların analizi gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda, programda bulunan kazanımların tüm sınıf seviyelerinde en çok öğrenme ve yenilik becerilerini geliştirmeye odaklandığı belirlenmiştir. Bu beceriler arasında en fazla eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerine yer verilirken, bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarlığına en az yer verildiği saptanmıştır.

Tanın (2021), yüksek lisans tezinde STEM etkinliklerinin okul öncesi öğretmen adaylarının bilgi işlemsel, eleştirel ve çok boyutlu 21. yüzyıl becerilerine etkisini incelemiştir. Araştırma 78 okul öncesi öğretmen adayı ile 10 haftalık bir süreçte yapılmıştır. Analiz edilen veriler ışığında STEM etkinliklerinin öğretmen adaylarının bilgi işlemsel düşünme, eleştirel düşünme ve 21.yüzyıl becerilerini pozitif yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Yıldırım (2021), araştırmasında hayat bilgisi dersi temel yaşam becerileri ve kazanımlarını öğretmen görüşlerine göre değerlendirmiştir. Veriler 294 öğretmene online anket uygulanarak toplanmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda 2018 Hayat Bilgisi Öğretim Programı’nda 126 kazanımın temel becerilerle uyumlu olduğunu fakat 22 kazanımın Türkiye Yeterlilik Çerçevesi’nin belirlemiş olduğu temel yaşam becerileri ile uyumlu olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca temel yaşam becerileri ile uyumlu olan 126 kazanımın eşit dağılım göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların görüşlerine

göre temel yaşam becerileri kazandırmayı amaçlayan kazanımların ilkokul 1-3.sınıflarında eşit olarak dağılım göstermelidir.

Bozkurt (2020) yaptığı yüksek lisans çalışmasında mevcut sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programının 21. yüzyıl becerilerini kazandırma konusunda ne kadar yeterli olduğuna ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerini almıştır. Çalışmanın örneklemini, 335 sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmaya göre, ülkemizde 21.yüzyıl becerilerinin neler olduğu ve nasıl öğretilmesi gerektiği konusunda yapılmış kapsayıcı bir çalışma ya da önemli bir proje bulunmamaktadır. Bilgi çağının gerisinde kalmak istemeyen ve dünyanın geleceğinde önemli bir güç olmak isteyen ülkeler eğitim kurumları, öğretmen yetiştirme modelleri ve mevcut öğretmenlerinin yeterlilikleri konusunda daha dikkatli olmak zorundadır.

Çoban ve Korkmaz (2020) araştırmasında Hayat Bilgisi Öğretim Programı'nı toplumsal kurumlar ile sosyal/kültürel olay ve olgular bağlamında incelemişlerdir. Araştırma sonucunda bilgi ve iletişim teknolojilerini amacına uygun olarak kullanımı, kaynakları verimli kullanma becerisi geliştirme, öğrenmeyi öğrenme becerisi kazanma, temel düzeyde bilimsel süreç becerilerini kazanma konularına vurgu yapıldığı saptanmıştır.

İncik Yalçın (2020), yaptığı çalışmada 280 öğretmenin yaşam boyu öğrenme eğilimleri ile 21. yüzyıl öğreten becerileri arasındaki ilişkiyi incelenmiştir. Öğretmenlerin yaşam boyu öğrenme eğilimleri ile 21. yy. öğreten becerileri arasında pozitif yönde, orta dereceli ve anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Yüksel ve Taneri (2020), yaptığı çalışmada Hayat Bilgisi Öğretim Programı'nda yer alan 'yabancı dillerde iletişim' yetkinliği tüm sınıflar içerisinde sadece ve bir kere "Ülkemizde Hayat" ünitesinde ele alındığını tespit etmiştir. Bu tespitten yola çıkarak bu yetkinliğin içinde yer alan kültürel çeşitlilik ve kültürler arası etkileşim farkındalığının göz önüne alınmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Atlı (2019) sınıf öğretmenlerinin bireysel yenilikçilik özellikleri ile derste teknoloji kullanımına yönelik eğilimleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Katılımcıların Derste Teknoloji Kullanımına Yönelik Eğilim Ölçeğinden aldıkları puana göre katılımcıların derste teknoloji kullanma seviyelerinin ortalamadan yüksek olduğu

sonucuna ulaşmıştır. Günümüz teknolojisini aktif olarak kullanmak 21. yüzyıl öğretmenlerinin edinmesi gereken becerilerden biridir.

Bektaş ve arkadaşları (2019), yaptıkları araştırmada 2018 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nı 21. yüzyıl öğrenme ve yenilikçilik becerileri açısından incelenmişlerdir. Araştırma bulgularına göre, 2018 Hayat Bilgisi Ders Öğretim Programı'nda iletişim ve işbirliği becerileriyle ilgili ifadelerin yeterince yer aldığı, ancak eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünme becerileriyle ilgili ifadelerin sınırlı olduğu görülmüştür. Alanyazına katkıda bulunmak amacıyla, 2018 HBDÖP'ün daha fazla beceri perspektifinden incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Hamarat (2019), Türkiye'nin eğitim politikalarını 21. yüzyıl becerileri odağında değerlendiren çalışmasında, 2018'de yayınlanan 2023 Eğitim Vizyon Belgesi'ni incelemiştir. Bu belgede doğrudan 21. yüzyıl becerileri ile ilgili bir bölüm ve hedeflerin yer alması Türkiye'nin eğitim politikası ajandasında becerilere ağırlık verdiğini, 21. yüzyılda Türkiye'nin ilgili konuda adımlar attığını göstermektedir.

Korkmaz (2019), Batman ilinde görev yapan 328 sınıf öğretmeniyle yürüttüğü çalışmasında sınıf öğretmenlerinin yaşam boyu öğrenme eğilimleri ile yaşam ve 21. yüzyıl öğreten beceri düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Elde edilen verilerin analizine göre katılımcıların 21. yüzyıl Öğreten Becerileri seviyesi ortalamadan daha yüksek çıkmıştır. Demografik değişkenlere göre bu beceri ve eğilimler de farklılaşmaktadır. Ayrıca hayat boyu öğrenme eğilimleri ve hayat becerileri ile 21. yüzyıl öğreten becerileri arasında doğrusal bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anagün ve Atalay (2017) Sınıf Öğretmeni Adaylarının Girişimcilik Becerisine İlişkin Yeterlik Algıları adlı çalışmasında 14 sınıf öğretmeni adayının görüşlerini almıştır. Sınıf öğretmeni adaylarının, kendine güven, fırsatları görme ve değerlendirme, duygusal zekâ gibi girişimcilikle ilgili ilişkili olan becerileri hayatlarında daha sık kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca sınıf öğretmeni adaylarının girişimciliğe ilişkin risk alma, yeniliklere açık olma ve lider olma gibi özelliklerini yaşamlarında kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Atalay, Anagün ve Kumtepe (2016), bir üniversitenin Sınıf Öğretmenliği bölümünde eğitim gören 100 öğretmen adayı ile çalışma yapmıştır. Bu çalışmanın amacı katılımcıların yavaş geçişli animasyon (YGA) oluşturma sürecinde fen

öğretiminde teknoloji entegrasyonun 21. yüzyıl becerileri boyutunda ne derece kullandıklarını değerlendirmektedir. Katılımcılar YGA oluşturma sürecinde 21. yüzyıl becerilerini her aşamada farklı seviyelerde kullandıkları tespit edilmiştir.

Gürbüztürk ve Koç (2012), 21.yüzyılda öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlık becerilerini değerlendirme amacıyla yaptıkları araştırmada öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlık becerilerini çoğunlukla yerine getirdikleri; cinsiyet, bölüm gibi değişkenlere göre öğretmen adaylarının görüşleri arasında genel olarak anlamlı bir fark olmadığı, ancak özelde bazı maddeler için anlamlı farkların olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Güven (2010), Türkiye’de Cumhuriyet tarihi boyunca ilköğretim hayat bilgisi dersi programındaki değişiklikler, düzenlemeler ve güncellemeleri incelemiştir. Hayat bilgisi programlarının zaman içinde kapsamının genişlediği sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca hayat bilgisi programının zamanla geliştiği ve 21. yüzyılın gerektirdiği seviyeye yaklaştığını da ifade etmiştir.

Kurudayıoğlu ve Tüzel (2010) araştırmasında 21. yüzyıl okuryazarlık türlerini ilköğretim Türkçe dersleri bağlamında ele almıştır. Türkçe dersi öğrenme alanlarından “görsel okuma ve görsel sunu” öğrenme alanının 21.yüzyıl okuryazarlık türlerini geliştirmeye yönelik öğrenme alanı olduğuna dair bir algı olduğunu tespit etmiştir. Ancak bu algıların aksine okuryazarlık becerilerini geliştirici düzeyde olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Sınıf öğretmeni adaylarının bilgi okuryazarlık becerilerinin düzeylerini belirleyen başka bir araştırma ise Argon, Öztürk ve Kılıçaslan (2008) tarafından yapılmıştır. Elde edilen verilere göre sınıf öğretmeni adaylarının bilgi okuryazarlığı becerilerinde zorlanmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenliği bölümü öğrencilerinin %53.42’si bu konuda eğitim almaya ihtiyaçlarının olduğunu dile getirmişlerdir.

Başaran (2005), araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının bilgi okuryazarlığı yeterliliklerini belirlemeyi amaçlamıştır. Analiz sonucuna göre katılımcıların bilgi okuryazarlıkları düzeyinin oldukça iyi olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin mesleki gelişim müfredatına 21. yüzyıl becerilerinin yer aldığı bir ders ekleme önerisinde bulunmuştur.

Geban (2001), 21. yüzyıla girerken Türk eğitimin sistemin ihtiyacı olan çağdaş öğretmen profili belirlemeyi amaçlayan bir çalışma yapmıştır. Çalışmasında eğitimci kişiler ve eğitim odağındaki kurumlardan oluşan 8 gruba anket uygulamıştır. Araştırmada elde ettiği veriler doğrultusunda, 21. yüzyıl öğretmenlerinin günümüz toplumunun eğitim ihtiyaçlarına cevap verebilecek ve öğrencileri bilgi-iletişim teknolojisine hazırlayabilecek yeterlilikte olması gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca toplumumuzun kültürel değerlerinin kaybetmemesi için koruyup o değerleri geliştirmesi ve kültürel bilince sahip olması gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, verilerin toplanma süreci ve verilerin analizi yer almaktadır.

3.1 Araştırma Modeli

Bu araştırma sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi programının kültürel okuryazarlık becerisini kazandırmadaki etkisine ilişkin öğretmen görüşlerini belirlemek amacıyla yapılan betimsel bir araştırmadır. Ayrıca kültürel okuryazarlık becerisine çağımız sınıf öğretmenlerinin ne düzeyde sahip olduğu belirlemek ve kültürel okuryazarlık düzeyleri ile görüşleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amaçlandığı için tarama modeli araştırma modeli kullanılmıştır.

Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden betimsel yöntem kullanılmıştır. Nicel araştırma, araştırma konusunun verilerini sayısal alanda sınıflandırarak genelleme yapmadır (Sayım, 2019). Nicel araştırmada farklı yöntemler kullanarak veri toplama ve toplanan verileri istatistiksel analiz yöntemleri kullanarak ölçme ve değerlendirme yapılır (Padem vd., 2012). Araştırmanın modeli ise tarama araştırması modelinden ilişkisel tarama modelidir. İlişkisel tarama modeline sahip araştırmalarda, rastgele bir olgu ve durum tam tamına betimlenir. Aynı olarak değişkenlerin araştırmanın olgu ve durumuna etkisi ve ilişki düzeyleri açıklanmaktadır (Kaya vd., 2012).

Betimsel yöntemlerin en temel özelliği, mevcut durumu kendi şartları içerisinde ve olduğu gibi çalışmaktır. Bu yüzden araştırmada amaca uygun olarak betimsel yöntem kullanılmıştır. Ayrıca araştırılmak istenilen duruma ilişkin sorulara cevap bulmak için veriler toplamayı gerektirir. Veriler genellikle gözlem, anket veya görüşme gibi veri toplama araçlarıyla toplanır. Toplanan veriler ise mevcut olan durumu betimlemede kullanılmaktadır (Büyüköztürk, 2016).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye’de 2023-2024 eğitim-öğretim yılında ilkokullarda görev alan tüm sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklem seçiminde kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kolay ulaşılabilir örnekleme araştırmacının kendi inisiyatifiyle ve kolayca ulaşabildiği kişileri veri grubu olarak tercih etmesi biçiminde gerçekleşen örnekleme yöntemidir (Arıkan, 2004). Kısa zamanda az maliyetlerle veri toplanmak istendiğinden bu yöntem kullanılmıştır.

Araştırmanın örneklemini oluşturan sınıf öğretmeni sayısı, 223’tür. Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyetleri, mesleki kıdemleri ve mezuniyet düzeyleri gibi değişkenler açısından dağılımları, Tablo 4’te görülmektedir.

Tablo 4.
Öğretmenlere Ait Kişisel Bilgilerin Dağılımı

Kişisel Bilgiler	f	%
<i>Cinsiyet</i>		
Kadın	150	67.2
Erkek	73	32.8
Toplam	223	
<i>Mesleki Kıdem</i>		
0-5 yıl	70	31.4
6-10 yıl	45	20.2
11-15 yıl	25	11.2
15 yıldan fazla	83	37.2
Toplam	223	
<i>Mezuniyet Durumu</i>		
Lisans	177	79.4
Yüksek Lisans	43	19.2
Doktora	3	1.4
Toplam	223	

Tablo 4. incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin kişisel bilgilerinin çeşitli değişkenlere göre dağılımı görülmektedir. Cinsiyet durumuna göre öğretmen sayıları değerlendirildiğinde, kadın öğretmen sayısının 150 (% 67.2) erkeklerin sayısının ise 73 (% 32.8) olduğu görülmektedir. Mesleki kıdem değişkeni incelendiğinde, 0-5 yıl arasında görev yapan öğretmen sayısının 70 (% 31.4), 6-10 yıl görev yapanların sayısının 45 (% 20.2), 11-15 yıl görev yapanların 25 (%11.2), 15 yıldan fazla çalışanların sayısının ise 83 (% 37.2) olduğu anlaşılmaktadır. Mezuniyet durumu değişkeni açısından Tablo 4’e baktığımızda ise lisans mezunu olan öğretmen sayısının

177 (%79.4), yüksek lisans mezunu olanların sayısının 43 (%19.2), doktora mezunu olan öğretmen sayısının (%1.4) olduğu görülmektedir.

3.3. Verileri Toplama Teknikleri

Sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi dersinin kültürel okuryazarlık becerisini kazandırmadaki etkisine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından *“Hayat Bilgisi Programının Kültürel Okuryazarlık Becerisini Kazandırma Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşleri Ölçeği”* geliştirilmiştir (EK-1). Ayrıca öğretmenlerin kültürel okuryazarlık düzeylerinin tespiti için *“Kültürel Okuryazarlık Ölçeği”* kullanılmıştır (EK-2). Katılımcıların demografik özellikleriyle ilgili verileri toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanan “Demografik Bilgi Formu” da ölçme araçlarına eklenmiştir (EK-3).

Araştırmacı tarafından geliştirilen “Demografik Bilgiler Formu, katılımcılar hakkında değişkenlere ulaşmak amacıyla kullanılmıştır. Bu formda öğretmenlerin, cinsiyetleri, mesleki deneyimleri (kıdem), mezuniyet düzeyleri gibi bilgiler yer almaktadır.

Hayat Bilgisi Programının Kültürel Okuryazarlık Becerisini Kazandırma Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşleri Ölçeği: Ölçek geliştirilirken bu konuda yapılmış araştırmalar, 21. yüzyıl becerileri, Hayat bilgisi dersi öğretim programı incelenerek bir madde havuzu oluşturulmuştur. Maddeler temel olarak “hayat bilgisi dersi, kültürel okuryazarlık becerisi, program kazanımları, öğretim süreci” konuları ile ilgili olarak yazılmıştır. Bu aşamadan sonra maddelerin formatı belirlenmiştir. Ölçek toplamda 16 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır. Veri toplama aracı 5li Likert tipi cevaplamaya uygun oluşturulmuştur. Ölçekte yer alan maddelere verilen cevaplardan en olumlu ifadeye 5, en olumsuz ifadeye 1 puan verilerek yapılmıştır. Buna göre ifadelerin karşısına; “Her Zaman (5)”, “Çoğu Zaman (4)”, “Bazen (3)”, “Nadiren (2)”, “Hiçbir Zaman (1)” şeklinde beş seçenek yer almıştır.

Ölçek formatında yazılan maddeler veri toplama aracına dönüştürülerek, uzman görüşü için farklı üniversitelerden hayat bilgisi dersi öğretim programı ve 21. yüzyıl becerileri alanından üç uzmana gönderilmiş, dönütler dikkate alınarak gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Daha sonra veri toplama aracı 4 kişilik bir sınıf öğretmeni grubu tarafından incelenmiş, geri bildirimler dikkate alınarak gerekli düzenlemeler

yapılmıştır. Ölçeğin uzman görüşünden geçmesinin ardından, maddelerin ölçekle uyumunu ve ölçeğin iç geçerliliğini değerlendirmek amacıyla küçük bir örneklem grubuna pilot çalışma uygulanmıştır. Örneklemde yer almayan bir ilköğretim okuluna gidilerek, sınıf öğretmenlerine sorular yönetilmiştir. Ölçeğin anlaşılabilirliğinin test edilmesi için taslak form 10 öğretmene uygulanmış ve anlamadıkları madde olup olmadığı belirlenmiştir. Geri dönütlerden sonra ölçeğin taslak formunda anlaşılamayan madde olmadığı tespit edilmiştir. Pilot uygulama sonrası yapılan değerlendirme sonuçları ve uzman görüşleri dikkate alınarak ölçeğe nihai hali verilip büyük örneklem grubuna esas uygulama için hazır hale getirilmiştir.

Uygulama aşamasında, 225 sınıf öğretmenine ölçekler ulaştırılmış ve katılımın gönüllülük esasına dayandığı belirtilmiştir. Katılan 225 katılımcının ölçekleri incelenmiş ve eksik ya da okunmadan doldurulduğu tespit edilen 2 ölçek değerlendirme dışı bırakılmıştır. Bu nedenle araştırmanın örneklemi 223 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Elde edilen veriler SPSS 20.0 paket programına girilmiş ve faktör analizine tabi tutulmuştur. Faktör analizi, bir ölçeğin yapı geçerliğini belirlemede kullanılması gereken analizlerden birisidir. Örneklem grubundan elde edilen verilerin faktör analizi yapmak için uygun olup olmadığı Kaiser Meyer Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett küresellik testi ile açıklanabilir (Büyüköztürk, 2020). Veri setinin faktör analizine uygun olması için KMO değerinin .50'den büyük olması, veri setinin faktör analizine mükemmel bir biçimde uyumlu olması için ise KMO değerinin .90'a yakın değerde olması gerektiği bilinmektedir (Kalaycı, 2006). Çalışmada yapılan analiz sonucunda elde edilen KMO değeri .95 olarak belirlenmiştir. Bu değer, örneklemin yeterli büyüklükte olduğunu göstermektedir. Bartlett testi ise $p = .00$ şeklinde anlamlı bulunmuştur. Elde edilen anlamlılık değerinin (p) 0.05'ten küçük olması verilerin faktör analizi için uygun olduğunu ve anlamlı faktörlerin oluşturulabileceğini göstermektedir.

Araştırmanın açımlayıcı faktör analizi için 223 sınıf öğretmeninden veri toplanmıştır. Hayat Bilgisi Programının Kültürel Okuryazarlık Becerisini Kazandırmadaki Etkisine İlişkin Öğretmen Görüşleri Ölçeği, açımlayıcı faktör analizi sonucunda toplam varyansın %65.2'sini açıklayan tek faktörlü bir ölçektir. Ölçeğe ilişkin faktör analizi sonuçlarına göre maddelerin yük değeri Tablo 5'te verilmiştir. Ölçeğin güvenirliğini hesaplamak için yapılan analizde Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı $\alpha = .96$ hesaplanmıştır. Bu değer maddeler arasında yüksek düzeyde bir iç tutarlılık olduğunu göstermektedir.

Tablo 5.

Faktör Analizi Sonuçlarına Göre Maddelerin Yük Değerleri

Madde	Yük değeri	Madde	Yük değeri
1.	.72	9.	.86
2.	.74	10.	.84
3.	.76	11.	.88
4.	.73	12.	.84
5.	.77	13.	.81
6.	.81	14.	.82
7.	.84	15.	.82
8.	.84	16.	.75

Kültürel Okuryazarlık Ölçeği Kıvrak, Özden ve Erbaş (2023) tarafından geliştirilmiştir. Öğretmen adaylarının kültürel okuryazarlık durumlarını ortaya koymak amacıyla beşli Likert tipinde hazırlanmıştır. Ölçekte toplam 16 madde bulunmaktadır. Kültürel Okuryazarlık Ölçeği, kültürel okuryazarlık yeterliklerini ölçmesi açısından üç alt boyuttan oluşmaktadır. Birinci boyut faktör yükü .69 ile .78 arasında değişen 5 maddeden oluşmaktadır ve bu boyut katılımcıların kültürel okur-yazarlık yeterliliklerini ortaya çıkardığı için “Kültürel yeterlilik” olarak adlandırılmıştır. İkinci boyut faktör yükleri .53 ile .82 arasında değişen 7 maddeden oluşmaktadır ve katılımcıların kültürel farkındalıklarını ortaya koyduğu için “Kültürel farkındalık” olarak adlandırılmıştır. Üçüncü boyut ise faktör yükü .53 ile .85 arasında değişen 4 maddeden oluşmaktadır ve katılımcıların kültürel okuryazarlık hakkındaki bilgi birikimlerini sunduğu için “Kültürel bilginin inşası” olarak adlandırılmıştır. Kültürel Okuryazarlık Ölçeği cevaplama formatı derecelendirmesinde ise ölçekte yer alan ifadeler verilen cevaplardan en olumlu ifadeye 5 puan, en olumsuz ifadeye 1 puan verilerek yapılmıştır. Buna göre “Katılıyorum(5)”, “Kısmen Katılıyorum (4)”, “Kararsızım (3)”, “Kısmen Katılmıyorum (2)”, “Katılmıyorum (1)” şeklinde beş seçenek yer almıştır.

Ölçeğin toplam güvenirliğinin bulunması için Cronbach Alpha katsayısı hesaplanmıştır. Hesaplanan Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı $\alpha=.98$ 'dir. Hesaplanan $\alpha=.98$ 'lik güvenirlik katsayısı, ölçeği oluşturan istatistik tutum maddeleri arasında yüksek düzeyde bir iç tutarlılık olduğunu göstermektedir.

Veri toplamak için önce etik kurul izni (EK-4) alınmış, belirlenen ilçe merkezindeki okullara araştırmacı bizzat giderek okul idaresi ile görüşmüş, gerekli açıklamaları yapmıştır. Ayrıca veri toplama aracı Google Form'a aktarılmış ve diğer ildeki öğretmenlerin görüşleri online yoldan toplanmıştır. Okullarda veri toplama

araçlarının dağıtımı ve toplanması sürecinde sınıf öğretmenleri ve rehber öğretmenlerden destek alınmıştır. Araştırmacı bazı okullarda uygulamayı doğrudan gerçekleştirirken, diğer okullarda sınıf öğretmenleri veya rehber öğretmenler bu işlemi yürütmüştür. Bu şekilde, araştırmanın güvenilirliği artırılmaya çalışılmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Veri analizleri SPSS 20.0 istatistik paket programı kullanılarak yapılmıştır. Alt problem cümlelerine cevap aranmadan önce betimsel istatistikler (ortalama, standart sapma) hesaplanmıştır. Betimsel istatistik değişkene bağlı nicel verilerin toplanması, betimlenmesi ve sunulması sürecine denir (Büyüköztürk, 2020). Ayrıca normal dağılımın belirlenmesi için grafiksel yöntemler ile Skewness (basıklık) ve Kurtosis (çarpıklık) değerleri de kullanılmıştır. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin standart hataya bölünmesi sonucu elde edilen değerlerin ± 1.96 olması verilerin normal dağıldığını göstermektedir (Büyüköztürk, 2020).

Araştırmanın “Hayat Bilgisi Programının Kültürel Okuryazarlık Becerisini Kazandırma Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşleri Ölçeği” ölçeğinin verilerine ilişkin Skewness= -.301 ve Kurtosis= .268 değerleri elde edilmiştir. Ayrıca Skewness (basıklık) değerinin standart hataya bölünmesi sonucu $-.301 / .16 = -1.88$ bulunmuştur. Kurtosis (çarpıklık) değerinin standart hataya bölünmesi sonucu ise $.268 / .32 = .08$ değeri elde edilmiştir. Basıklık ve çarpıklık değerlerinin standart hataya bölünmesi elde edilen sonuç dağılımın normal olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın veri toplama aracında bulunan “Kültürel Okuryazarlık Ölçeği”ne verilen cevaplara ilişkin verilerin Skewness= -1.86 ve Kurtosis= 3.35 değerleri elde edilmiştir. Ayrıca Skewness (basıklık) değerinin standart hataya bölünmesi sonucu $-1.86 / .16 = -11.60$ bulunmuştur. Kurtosis (çarpıklık) değerinin standart hataya bölünmesi sonucu ise $3.35 / .32 = 10.46$ değeri elde edilmiştir. Basıklık ve çarpıklık değerlerinin standart hataya bölünmesi elde edilen sonucun dağılımın normal dışı olduğunu göstermektedir.

Araştırmada kullanılan ölçeklerdeki her maddenin görüş kodları 1 ile 5 arasında değişmektedir. Aralıkların eşit olduğu varsayılarak aritmetik ortalamaların puan aralığı katsayısı 0.80 olarak hesaplanmıştır.

$$\text{Puan Aralığı} = \frac{\text{En Yüksek Değer} - \text{En Düşük Değer}}{5} = \frac{5-1}{5} = .80$$

Bu durumda elde edilen değerlendirme aralıkları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6.

Ölçeklerin Değerlendirme Aralıkları

Puan Aralığı	Hayat Bilgisi Programının Kültürel Okuryazarlık Becerisini Kazandırma Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşleri Ölçeğinin Değerlendirme Aralığı	Kültürel Okuryazarlık Ölçeğinin Değerlendirme Aralığı
1-1.80	Hiçbir zaman	Katılmıyorum
1.81-2.60	Nadiren	Kısmen Katılmıyorum
2.61-3.40	Bazen	Kararsızım
3.41-4.20	Çoğu zaman	Kısmen Katılıyorum
4.21-5.00	Her zaman	Katılıyorum

Öğretmenlerin hayat bilgisi öğretim programının kültürel okuryazarlık becerilerini kazandırma düzeyine ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre farklılaşma durumunu belirlemek amacıyla t testi; mesleki kıdem ve mezuniyet düzeylerine göre farklılaşmayı belirlemek amacıyla ANOVA testinden yararlanılmıştır.

Kültürel okuryazarlık ölçeği verileri normal dağılım göstermediği için testleri nonparemetrik testler ile yapılmıştır. Öğretmenlerin kültürel okuryazarlık beceri düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmasını belirlemek amacıyla nonparemetrik testlerden Man Whitney U testi; mesleki kıdem ve mezuniyet düzeyleri değişkenlerine göre farklılaşmayı belirlemek amacıyla Kruskal Wallis testi uygulanmıştır.

Öğretmenlerin kültürel okuryazarlık beceri düzeyleri ile hayat bilgisi programına ait görüşleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına bakmak için kolerasyon analizi yapılmıştır. Kolerasyon analizinde Spearman testi kullanılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın amaçları doğrultusunda; araştırmada ele alınan problem ve alt problemlerin çözümü için nicel boyutta elde edilen verilerin istatistiksel analizlerden elde edilen bulgular ve bu bulgulara ilişkin yorumlara yer verilmiştir. Bulgular ve yorumların verilmesinde önce betimleyici istatistik sonuçları daha sonra ise alt problemlere ilişkin görüşler doğrultusunda bir yol izlenmiştir.

4.1. Alt Problemlere İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu bölümde araştırmaya katılan öğretmenlerin hayat bilgisi programının kültürel okuryazarlık becerisini kazandırma düzeyine ve kültürel okuryazarlık beceri düzeylerine ilişkin görüşlerinin neler olduğu verilmiştir. Bu görüşlerin çeşitli değişkenler bakımından farklılaşıp farklılaşmadıkları çeşitli istatistik yöntemleri kullanılarak bu bölümde tablolaştırılmış ve yorumlanmıştır. Ayrıca öğretmenlerin kültürel okuryazarlık beceri düzeyleri ile hayat bilgisi programının bu beceriyi kazandırma düzeyine ilişkin görüşleri arasındaki ilişkiye ait korelasyon analizi verilmiştir.

4.1.1. Hayat Bilgisi Programının Öğrencilerde Kültürel Okuryazarlık Becerisini Kazandırma Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Bu başlık altında “Hayat bilgisi programının öğrencilerde kültürel okuryazarlık becerisini kazandırma düzeyine ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?” alt problemine cevap bulmak için ölçekteki maddelere ilişkin öğretmenlerin verdiği cevapların ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7.

Hayat Bilgisi Programının Öğrencilerde Kültürel Okuryazarlık Becerisini Kazandırma Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Kültürel Okuryazar Birey Özellikleri	N	$\bar{x}$	ss
1.Yenilikçi olma	223	3.55	.95
2.Farklı türden yayınlar okuyan bir birey olma		3.39	.94
3.Farklı kültürleri benimseyen bir birey olma		3.70	.89
4.Farklı ülkelerin gündemini takip eden birey olma		3.30	1.06
5.Kendi kültürünü iyi bilen bir birey olma		3.96	.84
6.Farklı kültürlerle saygılı bir birey olma		3.95	.89
7.Merak etme duygusuna sahip bir birey olma		3.81	.88
8.Yorum yapma becerisi gelişmiş bir birey olma		3.80	.89
9.Farkındalığı yüksek birey olma		3.81	.89
10.Kültürünü koruyan bir birey olma		3.99	.84
11.Açık görüşlü bir birey olma		3.83	.87
12.Duyarlı bir birey olma		4.00	.81
13.Güncel olayları takip eden bir birey olma		3.65	.93
14.Kendi kültürüne ayak uyduran bir birey olma		3.95	.79
15.Geçmişine saygılı bir birey olma		3.97	.82
16.Hümanist bir birey olma		3.77	.93
Genel Ortalama		3.77	

Tablo 7’de öğretmenlerin hayat bilgisi programının kültürel okuryazarlık becerisini kazandırmaya yönelik verdikleri cevaplar sunulmuştur. Verilen cevaplara bakıldığında öğretmenlerin “duyarlı bir birey olma” maddesinin $\bar{x}=4.00$ ortalama değerine sahip olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenler hayat bilgisi dersi kazanımlarının kültürel okuryazarlık becerileri arasından “duyarlı olma” becerisini “çoğu zaman” geliştirdiği görüşünü belirtmiştir. Ayrıca $\bar{x}=3.99$ değeri ile “kültürünü koruyan bir birey olma” ve $\bar{x}=3.97$ değeri ile “geçmişine saygılı bir birey olma” becerileri en yüksek ortalamaya sahip maddelerdendir. Ayrıca ölçeğe verilen cevapların ortalama değerine bakarak ($\bar{x}=3.77$) öğretmenlerin kazanımların kültürel okuryazarlık becerilerini “çoğu zaman” geliştirdiği yönünde görüş belirttiği sonucuna ulaşılabilir.

Tablo 7’deki maddelere bakıldığında $\bar{x}=3.39$ değerine sahip “Farklı türden yayınlar okuyan bir birey olma.” ve $\bar{x}=3.30$ değerine sahip “Farklı ülkelerin gündemini takip eden birey olma.” maddelerinin en düşük ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Bu bulguya göre hayat bilgisi dersi kazanımlarının öğrencilerin farklı türden yayınlar okuma ve farklı ülkelerin gündemini takip etme becerisine “bazen” katkı sağladığı söylenebilir.

Maddelere ilişkin genel ortalama değeri 3.77 olduğu görülmektedir. Bu değer öğretmenlerin hayat bilgisi programının kültürel okuryazarlık becerilerini “çoğu zaman” geliştirdiği görüşünü belirttiğini ortaya koymaktadır.

4.1.2. Öğretmenlerin Kültürel Okuryazarlık Beceri Düzeylerine İlişkin Görüşleri

Öğretmenlere uygulanan on altı maddeden oluşan kültürel okuryazarlık ölçeği ile öğretmenlerin kültürel okuryazarlık beceri düzeyleri incelenmiştir. Bu görüşlere ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8.

Sınıf Öğretmenlerinin Kültürel Okuryazarlık Beceri Düzeylerine İlişkin Görüşleri

Kültürel Okuryazarlık Ölçeği	N	$\bar{x}$	ss
1.Farklı dilleri öğrenmek kültürel okuryazar olmamda bana katkı sağlar.	223	3.69	1.12
2.Kültürel okuryazar olmam günlük hayatta iletişim kurmamı kolaylaştırır.		3.82	1.07
3.Kültürel okuryazar olmam farklı dillere saygı duymamda etkili olur.		3.82	1.00
4.Lisans eğitiminde farklı kültüre sahip kişilerle bir arada olmak kültürel okuryazarlığımı geliştirir.		3.88	.96
5.Lisans eğitimim inanç farklılıklarını ve onlara saygı duymayı öğretir.		3.82	1.08
6.Dil öğretiminde o dile ait kültürün aktarılması öğrenmeyi kolaylaştırır.		3.85	.96
7.Öğreteceğim dilin kültürünü biliyorum ve aktarma yeterliliğine sahibim.		3.84	1.15
8.Farklı kültürden öğrenciler için dili öğrenmeyi kolaylaştırıcı kültürel öğeleri içeren materyaller geliştirebilirim.		3.73	1.23
9.Farklı kültürde öğrencilere dili öğretirken ortak çalışma yaptırarak kültürel okuryazarlıklarını geliştirebilirim.		3.83	1.16
10.Lisans eğitimim boyunca aldığım dersler kültürel çeşitlilikleri öğrenmede ve saygı duymada bana katkı sağlar.		3.74	1.24
11.Lisans eğitimim boyunca aldığım dersler sosyoekonomik çeşitlilikleri öğrenmede ve saygı duymada bana katkı sağlar.		3.77	1.24
12.İçinde yaşadığım kültür ile diğer kültürlerin benzerlik ve farklılıklarını ayırt edebilecek bilgiye sahibim.		3.87	1.08
13. Öğrencilerimin kültürel okuryazar olmalarını sağlayabilecek yeterliliğe sahibim.		3.84	1.10
14.Öğrencilerime farklı kültürlere saygı duymalarını sağlayabilecek yeterliliğe sahibim.		3.90	1.03
15. Aldığım lisans dersleriyle kendi kültürüm hakkında bilgi sahibi oldum.		3.68	1.23
16. Aileden alınan eğitimin kültürel okuryazarlık seviyesini etkilediğinin bilincindeyim.		3.83	1.04
Genel Ortalama		3.8	

Tablo 8’de yer alan “Kültürel Okuryazarlık Ölçeği”ne ilişkin öğretmen görüşleri incelendiğinde “Öğrencilerime farklı kültürlere saygı duymalarını sağlayabilecek yeterliliğe sahibim” maddesi $\bar{x}=3.90$ değeri ile en yüksek ortalamaya sahiptir. Elde edinilen bulgulara göre öğretmenlerimiz kendilerinin yeterliliğe sahip olma ifadesinde

“kısmen katılıyorum” değerlendirme aralığında yer almaktadır. Farklıklara saygı duyan bireyler yetiştirme yeterliliğine sahip oldukları görüşünü belirten öğretmenlerin kendilerini ve çevrelerini tanıdığını gösterir. Ayrıca “İçinde yaşadığım kültür ile diğer kültürlerin benzerlik ve farklılıklarını ayırt edebilecek bilgiye sahibim.” maddesinin 3.87 ortalama ile bulguyu destekler nitelikte olduğu söylenebilir.

Tablo 8’e bakıldığında yüksek puan alan maddeler doğrultusunda öğretmenlerin; dilin kültürünü bilme ve aktarma, farklı kültürdeki öğrenciler için dili öğrenmeyi kolaylaştırıcı kültürel öğeleri içeren materyaller geliştirme ve ortak çalışma yaptırarak kültürel okuryazarlıklarını geliştirme, öğrencilerin kültürel okuryazar olmalarını sağlayacak yeterliliğe sahip oldukları sonucuna ulaşabiliriz.

Diğer yandan “Aldığım lisans dersleriyle kendi kültürüm hakkında bilgi sahibi oldum.” maddesi $\bar{x}=3.68$ değeri ile en düşük ortalama değere sahip madde olmasına karşın “kısmen katılıyorum” değerlendirme aralığındadır. Yani lisans dersleri bireyin kendi kültürünü öğrenimi sürecinde en az etkiye sahip olmasına rağmen yeterli düzeyde olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Tablo 8’de sunulan Kültürel Okuryazarlık Ölçeği analiz sonuçları, katılımcıların kültürel okuryazarlık beceri düzeylerine ilişkin görüşlerini ortaya koymaktadır. Analizlere göre ölçeğin genel ortalama puanı 3.8 olarak hesaplanmıştır. Bu değer, sınıf öğretmenlerinin kültürel okuryazarlığa tutumlarının “Kısmen Katılıyorum” düzeyinde olduğunu göstermektedir.

4.1.3. Çeşitli Değişkenlere Göre Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Programının Kültürel Okuryazarlık Becerisini Kazandırmasına İlişkin Görüşlerinin ve Kültürel Okuryazarlık Beceri Düzeylerinin İstatistiksel Analizi

Bu başlık altında cinsiyet, mesleki kıdem ve mezuniyet durumu değişkenleri açısından sınıf öğretmenlerinin kültürel okuryazarlık beceri düzeyleri ve hayat bilgisi programının bu beceriyi kazandırma düzeyine ilişkin görüşleri arasındaki farklılaşmaya ait istatistiksel analizler yapılarak tablolandırılmıştır. Ayrıca sahip oldukları kültürel okuryazarlık beceri düzeyleri ile hayat bilgisi programına ait görüşleri arasındaki ilişkiye ait korelasyon analizi yapılarak tablolandırılmıştır.

4.1.3.1. Çeşitli Değişkenlere Göre Hayat Bilgisi Programının Kültürel Okuryazarlık Becerisini Kazandırma Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Tablo 9.

Hayat Bilgisi Programının Kültürel Okuryazarlık Becerisini Kazandırma Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Cinsiyete Göre T Testi Sonuçları

Grup	n	$\bar{x}$	ss	sf	t	P
Kadın	150	3.76	.73	221	.24	.80
Erkek	73	3.79	.67			

Tablo 9’da hayat bilgisi programının öğrencilerin kültürel okuryazarlık becerilerini kazandırma düzeyine ilişkin öğretmen görüşlerinin cinsiyet değişkenine göre t testi sonucu verilmiştir. Yapılan analiz sonuçlarına göre öğretmenlerin programa ilişkin görüşleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir, $t(221)=.24$, $p>.01$.

Tablo 10.

Hayat Bilgisi Programının Kültürel Okuryazarlık Becerisini Kazandırma Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Mesleki Kıdeme Göre ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	1.07	3	.35	.69	.55
Gruplar İçi	113.40	219	.51		
Toplam	114.48	222			

Tablo 10’da yer alan analiz sonuçları, hayat bilgisi öğretim programının öğrencilerde kültürel okuryazarlık becerilerini kazandırma düzeyine ilişkin öğretmen görüşlerinde mesleki kıdeme göre anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir, $F(3, 219)=.69$, $p>.01$.

Tablo 11.

Hayat Bilgisi Programının Kültürel Okuryazarlık Becerisini Kazandırma Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Mezuniyete Göre ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	.24	2	.12	.23	.79
Gruplar İçi	114.24	220	.51		
Toplam	114.48	222			

Analiz sonuçları, hayat bilgisi programının öğrencilerde kültürel okuryazarlık becerilerini kazandırma düzeyine ilişkin öğretmen görüşlerinin mezuniyet düzeyleri bakımından anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını göstermektedir, $F(2, 220)=.79, p>.01$.

4.1.3.2. Çeşitli Değişkenlere Göre Öğretmenlerin Kültürel Okuryazarlık Beceri Düzeylerine İlişkin Görüşleri

Tablo 12.

Öğretmenlerin Kültürel Okuryazarlık Beceri Düzeylerinin Cinsiyete Göre U- Testi Sonucu

Grup	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Kadın	150	111.82	16773.50	5448.50	0.95
Erkek	73	112.36	8202.50		

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin kültürel okuryazarlık beceri düzeylerinin cinsiyete göre Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 12’de verilmiştir. Yapılan analiz sonuçları incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin cinsiyetlerine göre kültürel okuryazarlık beceri düzeyleri anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır ($U=54448.50, p>.05$).

Araştırmaya katılan farklı kıdemdeki sınıf öğretmenlerinin kültürel okuryazarlık düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin yapılan Kruskal-Wallis testi SPSS çıktıları aşağıda verilmiştir.

Tablo 13.

Öğretmenlerin Kültürel Okuryazarlık Beceri Düzeylerinin Kıdeme Göre Kruskal-Wallis Testi Sonucu

Mesleki Kıdem	n	Sıra Ort.	sd	χ^2	p
0-5 yıl	70	112.08	3	.29	.96
6-10 yıl	45	115.08			
11-15 yıl	25	106.44			
15 yıldan fazla	83	111.94			

Tablo 13’e göre analiz sonuçları, araştırmaya katılan öğretmenlerin kültürel okuryazarlık beceri düzeylerinin mesleki kıdeme göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını göstermektedir ($\chi^2(sd=3, n=223)=.29, p>.05$).

Tablo 14.

Kültürel Okuryazarlık Beceri Düzeylerinin Mezuniyet Durumuna Göre Kruskal-Wallis Testi Sonucu

Mezuniyet Düzeyi	n	Sıra Ort.	sd	χ^2	p
Lisans	177	110.50			
Yüksek Lisans	43	118.87	2	.66	.71
Doktora	3	102.17			

Araştırmaya katılan farklı mezuniyet durumundaki sınıf öğretmenlerinin kültürel okuryazarlık beceri düzeylerinin anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin yapılan Kruskal-Wallis testi SPSS çıktıları yukarıda verilmiştir. Analiz sonuçları, araştırmaya katılan öğretmenlerin kültürel okuryazarlık beceri düzeylerinin mezuniyet durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını göstermektedir, $\chi^2 (sd=2, n=223)=.66, p>.05$.

4.1.3.3. Öğretmenlerin Kültürel Okuryazarlık Beceri Düzeyleri ile Hayat Bilgisi Programının Bu Beceriye Kazandırma Düzeyine İlişkin Görüşleri Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Tablo 15.

Öğretmenlerin Kültürel Okuryazarlık Beceri Düzeyleri İle Hayat Bilgisi Programına İlişkin Görüşleri Arasındaki Korelasyon Analizi

		1	2	n
Kültürel Okuryazarlık Düzeyleri (1)	r	1	.01*	223
	p	-	.00	223
Programa İlişkin Görüşleri (2)	r	.01*	1	223
	p	.00	-	223

*Korelasyon $p<0.01$ düzeyde anlamlıdır.

Araştırmanın bir diğer alt problemi sınıf öğretmenlerinin kültürel okuryazarlık beceri düzeyleri ile hayat bilgisi programının kültürel okuryazarlık becerisini kazandırma düzeyine ilişkin görüşleri arasındaki ilişki düzeyinin belirlenmesidir. Sungur (2006)'a göre iki değişken arasındaki ilişkiyi ortaya koyan Pearson korelasyon katsayısının değerlendirilmesindeki aralıklar $r=.00-.25$ çok zayıf, $r=.26-.49$ zayıf, $r=.50-.69$ orta, $r=.70-.89$ yüksek, $r=.90-1.00$ çok yüksek olarak belirlenmiştir. Tablo 15'te görüldüğü gibi sınıf öğretmenlerinin kültürel okuryazarlık beceri düzeyleri ile hayat bilgisi programının bu beceriyi kazandırma düzeyine ilişkin görüşleri arasındaki ilişkiyi

ortaya koymak için yapılan Pearson Korelasyon analizi sonucunda korelasyon katsayısı ' $r=.01$ ' olarak bulunmuştur. Elde edilen bulgular, sınıf öğretmenlerinin kültürel okuryazarlık beceri düzeyleri ile hayat bilgisi programının bu beceriyi kazandırma düzeyine dair görüşleri arasında pozitif yönde ve çok zayıf düzey bir ilişki olduğu görülmektedir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırma sonucunda elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlara, araştırmanın sonucuyla ilgili literatürdeki araştırmaların sonuçlarının ilişkilendirilmesine ve bu sonuçlardan yola çıkılarak geliştirilen, uygulayıcılar ve araştırmacılar için önemli görülen önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç

5.1.1. Hayat Bilgisi Programının Öğrencilerde Kültürel Okuryazarlık Becerisini Kazandırma Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşlerine Dair Sonuçlar

Sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi programının kültürel okuryazarlık becerisini kazandırma düzeyine yönelik verdikleri cevaplar doğrultusunda hayat bilgisi kazanımlarının “duyarlı olma” becerisini çoğu zaman geliştirdiği görüşüne ulaşılmıştır. Kazanımların çoğu zaman geliştirdiği diğer beceriler ise “kültürünü koruyan bir birey olma” ve “dinine ve geçmişine saygılı bir birey olma” becerileridir. Elde edilen bulgulardan hareketle Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı kazanımlarına bakıldığında;

HB.1.5.1. Yaşadığı yeri bilir.

HB.1.5.2. Yakın çevresindeki tarihi, doğal ve turistik yerleri fark eder.

HB.1.5.4. Ülkemizde farklı kültürlerden insanlarla bir arada yaşadığını fark eder.

HB.2.5.7. Ülkemizde yaşayan farklı kültürdeki insanların yaşam şekillerine ve alışkanlıklarına saygı duyar.

HB.3.5.7. Ülkesinde yaşayan farklı kültürdeki insanların sorunlarına yönelik sosyal sorumluluk projelerine katılır.

Kazanımlarının bu özellikleri destekler niteliğinde olduğu görülmektedir. Elde edilen veriler ışığında hayat bilgisi programı incelendiğinde bu becerileri geliştiren kazanımların 1.sınıf, 2.sınıf ve 3.sınıfta yer alan “Ülkemizde Hayat” temasında yer aldığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin verdiği cevaplar doğrultusunda Hayat Bilgisi Öğretim Programı kazanımlarının “Farklı ülkelerin gündemini takip eden birey olma.” becerisine bazen katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Hayat Bilgisi Öğretim Programı’na bakıldığında bu beceriyi kazandırmaya yönelik herhangi bir kazanıma yer verilmediği görülmektedir. Hayat bilgisi ders kitaplarında bulunan ‘Kültürel farkındalık ve ifade’ yetkinliğinin; sınıf seviyelerine göre dengeli dağılmadığı ve 1.sınıftan 3.sınıfa doğru giderek daha az ele alındığı tespit edilmiştir (Yüksel ve Taneri 2020).

Araştırmada elde edinilen bulgulardan hareketle, hayat bilgisi öğretim programı kazanımlarının öğrencilerde kültürel okuryazarlık becerisini kazandırma düzeyine ilişkin öğretmen görüşlerinin cinsiyet, mesleki kıdem ve öğrenim düzeyi açısından benzer olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.2. Öğretmenlerin Kültürel Okuryazarlık Beceri Düzeylerine İlişkin Görüşlerine Dair Sonuçlar

Araştırmada “Kültürel Okuryazarlık Ölçeği”ne ilişkin öğretmenlerin verdikleri yanıtların ortalama değeri, araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin kendi kültürel okuryazarlık düzeylerinin yeterli olduğunu düşündüklerini ortaya koymaktadır. Demir ve Kınır (2022) yaptıkları araştırmada öğretmenlik mesleğinin genel yeterliği ile kültürel okuryazarlık becerisinin birbiri ile ilişkilerini incelediği araştırmada öğretmenlerin kendi kültürünü bilen bir birey olma becerisine sahip olma ve bu becerileri öğrencilere aktarabilmesi için öğreti sürecinde kültürel okuryazarlığın ön plana çıkarılması gerektiği sonucuna varmıştır. Polat'ın (2009) yaptığı çalışmada, öğretmen adaylarının kültürel okuryazarlık eğitimine yönelik yüksek bir yatkınlık gösterdikleri belirtilmiştir. İncik Yalçın (2020) yaptığı araştırmanın sonucunda öğretmenlerin 21. yüzyıl beceri düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bir diğer 21. yüzyıl becerisi olan bilgi okuryazarlığı becerisini ele alan Başaran (2005) araştırmaya katılan öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlık seviyelerinin oldukça yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

“Kültürel Okuryazarlık Ölçeği”ne ilişkin öğretmen görüşleri incelendiğinde “Öğrencilerime farklı kültürlere saygı duymalarını sağlayabilecek yeterliliğe sahibim” maddesi en yüksek ortalamaya sahiptir. Farklı kültürlere saygılı bireyler yetiştirme yeterliliğine sahip olmak, birbirinden farklı özelliklere sahip insan gruplarının bir arada uyum içinde yaşayabilmesi için bir uzlaşma kültürünün yaratılması ve farklılıklara saygı göstermenin öğretilmesini gerektirmektedir. Farklılıklara saygı eğitiminin temelinde bireyin kendisini ve diğer kişileri tanıması oluşturur (Erden vd., 2006). Dünder ve Kızık (2023) yaptığı araştırma sonucuna göre kültürel okuryazar öğretmenler, öğrencilerin gelişimine katkıda bulunabilir ve dersleri, öğrencilerin geldikleri kültürel çevreyi dikkate alarak işleyebilirler. Bu, öğrencilerin daha iyi anlamalarını, kendilerini değerli hissetmelerini ve öğrenme süreçlerine daha etkin katılmalarını sağlar.

Diğer yandan elde edilen bulgular arasında en düşük ortalamaya sahip maddenin “Aldığım lisans dersleriyle kendi kültürüm hakkında bilgi sahibi oldum.” maddesi olduğu görülmektedir. Bu bulgudan yola çıkarak sınıf öğretmenlerinin üniversitede aldıkları eğitimin kültürel okuryazarlık becerisini geliştirmede yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Literatüre bakıldığında; Gencel’in (2013) yaptığı araştırmada, sınıf öğretmenlerinin kültürel farkındalık ve ifade yetkinliği, dil alanında çalışan öğretmenlere göre daha düşük çıkmıştır. Hayat bilgisi dersinin öğreticisi olan sınıf öğretmenlerinin bu alanda geliştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Demir ve Kınır (2022) öğretmenlerin sahip olması gereken bilgi, beceri ve yetkinlikler arasında kültürel okuryazarlık becerisine gereken önemin verilmesi gerektiğinden hareketle bu becerinin gelişmesi için öğretmenlerin eğitim programlarının yeniden incelenmesi ve yapılandırılması gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca öğretmen yetiştirme müfredatına 21. yy çağının gerektirdiği becerilerin öğretildiği bir ders eklenmesi sonucuna da ulaşılmıştır (Başaran, 2005). Kafadar ve Şan (2021) sosyal bilgiler öğretmen adayları ile yaptığı çalışmada öğretmen adayları eğitim sistemi içinde kültürel okuryazarlığın geliştirilmesine yeterince önem verilmediği görüşünü belirtmişlerdir. . Bazı katılımcılar, lisans eğitimleri boyunca aldıkları derslerin kültürel okuryazarlıklarına katkı sağlamadığını dile getirerek, üniversite eğitiminin bu konuda yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Yani, katılımcılar eğitim süreçlerinin kültürel okuryazarlıklarını artırmada etkili olmadığını belirtmiştir.

Analiz sonuçları araştırmaya katılan öğretmenlerin kültürel okuryazarlık beceri düzeylerinin cinsiyet, mesleki kıdem ve mezuniyet açısından benzer olduğu sonucuna

ulaşılmıştır. Buna göre sınıf öğretmenlerinin kadın veya erkek olmaları ile kültürel okuryazarlık becerileri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğretmenlerin meslekteki deneyim süresi ve mezuniyet durumu kültürel okuryazarlık becerisini anlamlı bir düzeyde etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Literatür ilgili bulgu açısından incelendiğinde İncik Yalçın (2020) araştırmasında elde ettiği bulgulara göre, öğretmenlerin 21. yüzyıl öğretme becerilerinin cinsiyet ve mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı bir fark göstermediği sonucuna ulaşmıştır.

5.1.3. Öğretmenlerin Kültürel Okuryazarlık Beceri Düzeyleri ile Hayat Bilgisi Programının Bu Beceriye Kazandırma Düzeyine İlişkin Görüşleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuçlar

Analizlerin sonucu katılımcıların kültürel okuryazarlık beceri düzeyleri ile hayat bilgisi programının bu beceriyi kazandırma düzeyine ilişkin görüşleri arasında pozitif yönde çok zayıf düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Pozitif yönde bir ilişki, kültürel okuryazarlık beceri düzeyi yüksek olan öğretmenlerin, hayat bilgisi programının kültürel okuryazarlık becerilerini kazandırma potansiyelini daha olumlu değerlendirdiğini gösterir. Yani, kültürel okuryazarlık beceri düzeyi arttıkça, öğretmenlerin hayat bilgisi programının bu beceriyi kazandırma düzeyi hakkında daha olumlu görüşlere sahip olma eğiliminde olduğunu belirtir. İlişkinin anlamlı olması, bu bulgunun istatistiksel olarak tesadüfi olmadığını ve güvenilir bir sonuç olduğunu belirtir. Yani, kültürel okuryazarlık beceri düzeyi ile hayat bilgisi programının kültürel okuryazarlık becerilerini kazandırma düzeyine ilişkin görüşler arasında zayıf da olsa bir ilişki vardır. Bu ilişki, kültürel okuryazarlık beceri düzeyi yüksek olan öğretmenlerin, hayat bilgisi programının bu beceriyi kazandırma konusunda daha olumlu bakış açısına sahip olduklarını ifade etmektedir.

5.2. Öneriler

5.2.1. Uygulayıcı İçin Öneriler

Araştırmadan elde edilen bulgular, ulaşılan sonuçlar göz önünde bulundurularak uygulayıcılar için aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur:

1. Kültürel okuryazarlık becerisi öğrencilerin ilkokul düzeylerindeki eğitimleri sürecinde ayrı bir ders olarak programa dahil edilebilir.

2. Kültürel okuryazarlık becerisini geliştirmeye yönelik farklı ülkelerin kültürel değerlerine yönelik kazanımlar hayat bilgisi programına eklenebilir.
3. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı geliştirime ve güncelleme çağın gerektirdiği beceriler göz önüne alınarak yapılması önerilebilir. Ayrıca 21. yüzyıl becerilerine öğretim programında daha sık yer verilebilir.

5.2.2. Araştırmacılar İçin Öneriler

Araştırmadan elde edilen bulgular, ulaşılan sonuçlar göz önünde bulundurularak araştırmacılar için aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur:

1. Öğretmenlerin kültürel okuryazarlık becerilerinin gelişmesi için ihtiyaçlarını belirlemeye yönelik araştırmalar yapılabilir.
2. Literatüre katkı sağlamak için 2024 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı farklı beceriler açısından ele alınabilir.
3. Hayat bilgisi dersinin yanı sıra diğer derslerin de öğretim programları 21. yüzyıl becerileri açısından incelenebilir.
4. Öğretmenlerle beraber eğitimin diğer paydaşları olan okul yöneticileri, veliler ve öğrenciler ile daha kapsamlı araştırmalar tasarlanabilir/yapılabilir.
5. Dördüncü sınıf düzeyindeki sınıflarda da bu araştırmanın devamı niteliğinde Sosyal Bilgiler dersi ele alınarak araştırmalar yapılabilir.
6. Bu çalışma değişik örneklem gruplarına ve farklı değişkenler açısından ele alınarak daha genel geçer sonuçlara ulaşılabilir.

KAYNAKÇA

- Aktay, S., ve Çetin, H. S. (2019). 2015, 2017 ve 2018 Hayat bilgisi dersi öğretim programları. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 577-600. <https://doi.org/10.17494/ogusbd.548537>
- Altun, A. (2005). *Gelişen teknolojiler ve yeni okuryazarlıklar*. Anı Yayınları.
- Aşıcı, M. (2009). Kişisel ve sosyal bir değer olarak okuryazarlık. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17), 9-26.
- Arıkan, R. (2004). *Araştırma teknikleri ve rapor hazırlama*. Asil Yayın
- Atalay, N., Anagün, Ş. S., ve Kumtepe, E. G. (2016). Fen öğretiminde teknoloji entegrasyonunun 21. yüzyıl becerileri boyutunda değerlendirilmesi: Yavaş geçişli animasyon uygulaması. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 405-424.
- Atik, S., ve Aykaç, N. (2019). Hayat bilgisi öğretim programlarının değerlendirilmesi (1926-2018). *Trakya Eğitim Dergisi*, 9(4), 708-722.
- Atlı, Y. (2019). Sınıf öğretmenlerinin bireysel yenilikçilik özellikleri ile derste teknoloji kullanımına yönelik eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırma Dergisi*, 5(2), 1-31.
- Anagün, Ş. S., ve Atalay N. (2017). Sınıf öğretmeni adaylarının girişimcilik becerisine ilişkin yeterlik algıları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(41), 298-313.
- Anagün, Ş. S., Atalay, N., Kılıç, Z. ve Yaşar, S. (2016). Öğretmen adaylarına yönelik 21. yüzyıl becerileri yeterlilik algıları ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(40), 160-175.
- Argon, T., Öztürk, Ç., ve Kılıçaslan, H. (2008). Sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının bilgi okur-yazarlığı becerileri üzerine bir durum çalışması. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 13-22.

- Aydeniz, M. (2017). *Eğitim sistemimiz ve 21. yüzyıl hayalimiz: 2045 hedeflerine ilerlerken, türkiye için stem odaklı ekonomik bir yol haritası*. University Of Tennessee, Knoxville.
- Aykaç, N. (2011). Hayat bilgisi dergisi öğretim programında kullanılan yöntem ve tekniklerin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi (Sinop ili örneği). *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(1), 113-126.
- Aydoğdu, B. (2006). *İlköğretim fen ve teknoloji dersinde bilimsel süreç becerilerini etkileyen değişkenlerin belirlenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Bal, M. ve Mete, F. (2019). "Cultural literacy in mother tongue education: An action research". *Qualitative Research in Education*, 8(2), s. 215-244
- Barası, M. (2020). *2018 ortaokul türkçe dersi öğretim programının 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Barası, M., ve Erdamar, G (2021). 2018 Ortaokul Türkçe dersi öğretim programının 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi: Öğretmen görüşleri. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 222-242. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2021.21.60703-851474>
- Bastık, U. (2018). *Hayat bilgisi dersinde yaşam becerilerinin kazandırılmasına yönelik öğretmen görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Başar, S. (2018). *Fen bilimleri öğretmen adaylarının fende matematiğin kullanımına yönelik özyeterlik inançları, 21. yüzyıl becerileri ve aralarındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Başaran, M. (2005). Sınıf öğretmeni adaylarının bilgi okuryazarlıklarının değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(3), 163-177.
- Bektaş, M. (2013). Hayat bilgisi dersinin dünü bugünü., S. Öğülmüş. (Ed.). hayat bilgisi öğretimi ve öğretmen el kitabı. Dördüncü Baskı. Pegem Akedemi, ss. 13-28.

- Bektaş, M., Sellum, F. S., ve Polat, D. (2019). 2018 hayat bilgisi dersi öğretim programının 21. yüzyıl öğrenme ve yenilikçilik becerileri açısından incelenmesi. *Sakarya University Journal Of Education*, 9(1), 129-147.
- Bilasa P., ve Taşpınar, M. (2017). *Hayat boyu öğrenme kapsamında anahtar yeterliliklerin belirlenmesi: Türkiye için durum analizi*. 3. Uluslararası Avrasya Eğitim Araştırmaları Kongresinde Sözlü Bildiri Olarak Sunuldu, Ankara.
- Binbaşıoğlu, C. (2003). *Hayat bilgisi öğretimi*. (1.basım). Nobel Yayın Dağıtım.
- Binbaşıoğlu, C. (2009). *Eğitim Düşüncesi Tarihi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bozkurt, F. (2020). 21. Yüzyıl becerileri açısından sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programının değerlendirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 51, 34-64. <https://doi.org/10.9779/Pauefd.688622>
- Büyüköztürk, Ş. (2020). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. (27.basım). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (22. basım). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Cansoy, R. (2018). Uluslararası çerçevelere göre 21. yüzyıl becerileri ve eğitim sisteminde kazandırılması. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(4), 3112-3134.
- Cingöz, A. (2023). *Fen bilimleri dersi öğretim programı kazanımlarının 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Çaycı, B. (2018). 2017 ilköğretim hayat bilgisi dersi öğretim programının öğretmen aday görüşlerine göre değerlendirilmesi, *International Journal Of Education Technology and Scientific Researches*, 3(6), 74-98.
- Coşkun, F. (2022). Öğretmenlik mesleği ve 21. yüzyıl becerileri. *Alanyazın Eğitim Bilimleri Eleştirel İnceleme Dergisi*, 3(1), 31-38.
- Çevik, A., ve Demirtaş, H. (2021). Okul müdürleri ve öğretmenlerin bakış açısıyla okul müdürlerinin 21. yüzyıl becerileri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 1512-1543.

- Çoban, A., ve Korkmaz, O. (2022). Hayat bilgisi öğretim programının toplumsal kurumlar ile sosyal/kültürel olay ve olgular bağlamında incelenmesi. *Socrates Journal Of Interdisciplinary Social Studies*, 19, 1-18. <https://doi.org/10.51293/socrates.311>
- Demir, Ş., ve Kınır, S. (2022). Öğretmenlik mesleğinin genel yeterliklerinde kültürel okuryazarlık. *İstanbul Aydın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 75-103.
- Demir, A. Y., ve Özyurt, M. (2021). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve ders kitaplarının 21. yüzyıl becerileri bağlamında incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 1254-1290. <https://doi.org/10.17679/inuefd.867905>
- Doğu, K. (2022). *İlkokul yöneticilerinin teknolojik liderlik öz yeterlikleri ile 21. yüzyıl becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Durmuş, A., ve Güven, M. (2023). Development of the scale for identifying perceptions of having 21st century skills of pre-service teachers: validity and reliability study. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 52(1), 99-125.
- Dündar, R., ve Kızık, M. M. (2023). Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre kültürel okuryazarlık. *International Journal of New Approaches in Social Studies*, 7(1), 144-157.
- Elekoğlu, F., ve Demirdağ, S. (2020). Okul müdürlerinin 21. yüzyıl becerileri, iletişim becerileri ve liderlik stillerinin öğretmen algılarına göre incelenmesi. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(1), 101-117.
- Ekşioğlu, F.Z. (2021). *Fen bilimleri ve sınıf öğretmenlerinin 21. yüzyıl becerilerini derslerine entegre edebilme yeterlikleri*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Eryılmaz, S., ve Uluyol, Ç. (2015). 21. yüzyıl becerileri ışığında fatih projesi değerlendirmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(2), 209-229.
- Faiz, M. (2016). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının siyaset okuryazarlık durumları*, Yayınlanmamış Doktora Tez, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Fer, S. (2005). *1923 yılından günümüze Cumhuriyet dönemi ilköğretim programları üzerine bir inceleme*. Cumhuriyet Dönemi Eğitim Politikaları Sempozyumu, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi ve Başbakanlık Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, İstanbul.
- Geban, Ö. (2001). *21.yüzyıla girerken Türk eğitim sisteminin ihtiyaç duyduğu çağdaş öğretmen profili*. Milli Eğitim Basımevi.
- Gencel, İ. E. (2013). Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme yeterliklerine yönelik algıları. *Eğitim ve Bilim*, 38(170), 237-252.
- Gülcan, M. G., Türkeli, Y., Parabakan, F., Şölen, A. ve Albayrak, F. (2003). *Türkiye'de ilköğretim: Dünü, bugünü, yarını*. Milli Eğitim Basımevi.
- Güleryüz, H. (2013). *Hayat bilgisi programları ve öğretimi*. Edge Akademi.
- Günay D. (2011). Türk yükseköğretiminin yeniden yapılandırılması bağlamında sorunlar, eğilimler, ilkeler ve öneriler. *Yükseköğretim Ve Bilim Dergisi*, 1(3), 113-121.
- Gürbüztürk, O., ve Koç, S. (2012). 21. yüzyılda öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlık becerilerinin değerlendirilmesi. *Education Sciences*, 7(1), 27-49. <https://doi.org/10.12739/10.12739>
- Güneş, F. (2019). Okuryazarlık yaklaşımları. *Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 4(3), 224-246.
- Güven, M. M. (2010). *Türkiye'de ilköğretim hayat bilgisi dersi programı değişiklikler, düzenlemeler, güncellemeler*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Hamarat, E. (2019). *21. yüzyıl becerileri odağında Türkiye'nin eğitim politikaları*. İstanbul: Seta Analiz.
- İncik Yalçın, E. (2020). Öğretmenlerin yaşam boyu öğrenme eğilimleri ve 21. yüzyıl öğrenen becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20 (2), 1099-1112.
- Kağıthane, P. A. (2022). *Sınıf öğretmenlerinin 21. yüzyıl öğrenen becerilerinin farklı kişisel değişkenlere göre incelenmesi*. Tezsiz Yüksek Lisans Projesi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.

- Kafadar, T., ve Şan S. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre kültürel okuryazarlık. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (59), 214-234.
- Kalaycı, S. (2006). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistiksel teknikleri*. Asil Yayıncılık.
- Karabağ, G. (2006). Hayat bilgisi öğretim programı. Öztürk. C. (Ed.). Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi yapılandırmacı bir yaklaşım. Pegem A Yayıncılık, ss. 51-69.
- Karatekin, K. (2011). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının çevre okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kaya, H. E. (2010). *Avrupa Birliği yaşam boyu öğrenme ve yetişkin eğitimi politikaları*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kaya, A., Balay, R., ve Göçen, A. (2012). Öğretmenlerin alternatif ölçme ve değerlendirme tekniklerine ilişkin bilme, uygulama ve eğitim ihtiyacı düzeyleri. *International Journal Of Human Sciences*, 9(2), 1303-5134.
- Kılıçoğlu Kıvrak, A., Özden, M., ve Erbaş, Y. H. (2023). Kültürel okuryazar mıyım? Bir ölçek geliştirme çalışması. *Kültür Araştırmaları Dergisi* (19), 23-40. <https://doi.org/10.46250/kulturder.1334296>
- Kıyıkçı, A. (2021). *2018 hayat bilgisi öğretim programlarının ve uygulamalarının öğrencilere 21. yüzyıl becerilerini kazandırma durumlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Kolaç, E. (2009). Somut olmayan kültürel mirası koruma, bilinç ve duyarlılık oluşturmada Türkçe eğitiminin önemi. *Milli Folklor*, 21(82), 19-31.
- Korkmaz, Ç. (2019). *Sınıf öğretmenlerinin yaşam boyu öğrenme eğilimleri ile yaşam ve 21. yüzyıl öğrenen beceri düzeyleri arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Korkmaz, S. M., ve Güler, H. (2020). 1926 yılından günümüze ilköğretim okullarının programları ve sosyal bilgiler, *Asia Minor Studies*, 8(2), 501-512.

- Köksal, H. (2010). Türkiye’de tarih öğretimi tartışmaları ve tarih öğretiminde kültür okuryazarlığı., K. Çayır (Ed.). Eğitim, çatışma ve toplumsal barış: Türkiye’den ve dünyadan örnekler. İstanbul. Mega Basım, ss. 113-121.
- Kurudayıoğlu, M., ve Tüzel, M. S., (2010). 21. yüzyıl okuryazarlık türleri, değişen metin algısı ve Türkçe eğitimi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (28), 0-298.
- MEB. (2015). İlkokul hayat bilgisi dersi öğretim programı. Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (2017). Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri. Milli Eğitim Basımevi.
- MEB. (2018). Hayat bilgisi dersi öğretim programı. Ankara.
- MEB. (2024). Hayat bilgisi dersi öğretim programı: Türkiye yüzyılı maarif modeli. Ankara.
- Mesleki Yeterlik Kurumu (2015). *Türkiye yeterlikler çerçevesi*. Ankara.
- Mete, G. (2020). Okuryazarlık türleri ve 2023 eğitim vizyonu belgesi. *Kesit Akademi Dergisi*, (22), 109-120. <https://doi.org/10.29228/kesit.40368>
- Meydan, A., ve Bahçe, A. (2010). Hayat bilgisi öğretiminde değerlerin kazandırılma düzeylerinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, f(1), 20-37.
- National Research Council. (2011). Assessing 21st Century Skills: Summary of a Workshop. Washington, DC: The National Academies Press. <https://doi.org/10.17226/13215>.
- OECD (2019). An OECD learning framework 2030. In: Bast, G., Carayannis, E.G., Campbell, D.F.J. (eds) The future of education and labor. Arts, Research, Innovation and Society. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-26068-2_3
- Önal, İ. (2010). Tarihsel değişim sürecinde yaşam boyu öğrenme ve okuryazarlık: Türkiye deneyimi. *Bilgi Dünyası*, 11(1), 101-12.
- Özcan, M. (2013). *Okulda üniversite: Türkiye’de öğretmen eğitimini yapılandırmak için bir model önerisi*, Ankara: TÜSİAD Yayınları.
- Özel, A. (2018). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı algılarının incelenmesi*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.

- Öztürk, C., ve Dilek, D. (2004). Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretim programları., C. Öztürk ve D. Dilek. (Editörler). Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi. Dördüncü Baskı. Pegem Akademi Yayıncılık, ss. 47-81.
- Padem, H., Goksu, A., ve Konaklı Z. (2012). Araştırma yöntemleri: SPSS uygulamalı. H. Padem. (Ed.). Metadoloji. IBU Publications, ss. 57-61.
- Polat, S. (2009). Öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitime yönelik kişilik özellikleri. *International Online Journal of Educational Sciences*, 1(1).
- Sayım, F. (2019). *Sosyal bilimlerde araştırma ve tez yazım yöntemleri*. (3. basım). Seçkin Yayıncılık.
- Schleicher, A. (2012). *Preparing Teachers and Developing School Leaders for The 21st Century*. Paris: OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264174559-en>
- Sever, B. (2015). *İlköğretim üçüncü sınıf hayat bilgisi programındaki değerlerin kazandırılması sürecinin öğretmen ve veli görüşlerine göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Sönmez, V. (2005). *Hayat bilgisi öğretimi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Anı Yayıncılık.
- Sungur, O. (2006). Korelasyon analizi., Ş. Kalaycı (Ed.). SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri. Asil Yayın Dağıtım, ss. 113-127.
- Şahin, M. (2009). Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze Türkiye’de hayat bilgisi dersi programlarının gelişimi. *The Journal of International Social Research*, 2(8)
- Şimşek, S. (Ed.). (2014). Sınıf öğretmenleri ve adayları için hayat bilgisi öğretimi, Anı Yayıncılık.
- Taneri, A., ve Yüksel, S. (2020). Hayat bilgisi ders kitaplarının anahtar yetkinlikler açısından incelenmesi. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 185-209.
- Tanın, K. (2021). *Stem etkinliklerinin okul öncesi öğretmen adaylarının bilgi işlemsel, eleştirel ve çok boyutlu 21. yüzyıl becerilerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Tay, B., ve Baş, M. (2015). 2009 ve 2015 yılı hayat bilgisi dersi öğretim programlarının karşılaştırılması. *Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10 (2), 341-374.
- Tay, B. (2017). *Etkinlik örnekleriyle hayat bilgisi öğretimi*. Pegem Akademi Yayıncılık.

- Türkan, A., ve Erişen, Y. (2022). Eğitimde yaşanan sorunların kuram, model, yöntem ve ilkeler ışığında incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42(2), 1641-1679.
- Türkkahraman, M. ve Tutar, H. (2009). Sosyal değişme, bütünleşme ve çözülme bağlamında toplumda farklı kültür ve anlayışların yeri ve önemi. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 1(1), 1-16.
- Yıldırım, G. (2021). Hayat bilgisi dersi temel yaşam becerileri ve kazanımlarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (52), 168-184. <https://Doi.Org/10.53444/deubefd.874527>
- Yıldırım, G. (2020). *İlkokul düzeyinde öğrencilere kazandırılması gerekli temel yaşam becerilerinin hayat bilgisi dersi bağlamında analizi*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yaşaroğlu, C. (2017). 2015 hayat bilgisi dersi öğretim programı üzerine karşılaştırmalı bir inceleme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(51), 859-873.
- Yaşaroğlu, C., ve Sürmeli, S. (2023). 1924 Musâhabât-ı Ahlâkiye programının değerler ve eğitimi açısından incelenmesi. *Asya Studies*, 7(24), 1-10. <https://Doi.Org/10.31455/asya.1282316>
- Yılmaz, E. (2016). 21. yüzyıl becerileri kapsamında dönüşen okul paradigması., E. Yılmaz., M. Çalışkan ve S. A. Sulak. (Editörler) Eğitim bilimlerinden yansımalar. Çizgi Yayıncılık, ss.8-11.
- Zan, T. (2022). Hayat bilgisi dersi öğretim programının 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Zor, A. (2014). Kültürel okuryazarlık açısından görsel sanatlar dersinin önemi. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), 1-13. <https://Doi.Org/10.7816/ulakbilge-02-04-01>

EKLER

Ek-1: Hayat Bilgisi Programının Kültürel Okuryazarlık Becerisini Kazandırma Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşleri Ölçeği

Aşağıda kültürel okuryazar bir bireyin özellikleri verilmiştir. Hayat Bilgisi dersi öğretim programı bu becerileri ne düzeyde kazandırmaktadır, işaretleyiniz.

Madde	Her Zaman	Çoğu Zaman	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
Yenilikçi olma					
Farklı türden yayınlar okuyan bir birey olma					
Farklı kültürleri benimseyen bir birey olma					
Farklı ülkelerin gündemini takip eden birey olma					
Kendi kültürünü iyi bilen bir birey olma					
Farklı kültürlere saygılı bir birey olma					
Merak etme duygusuna sahip bir birey olma					
Yorum yapma becerisi gelişmiş bir birey olma					
Farkındalığı yüksek birey olma					
Kültürünü koruyan bir birey olma					
Açık görüşlü bir birey olma					
Duyarlı bir birey olma					
Güncel olayları takip eden bir birey olma					
Kendi kültürüne ayak uyduran bir birey olma					
Geçmişine saygılı bir birey olma					
Hümanist bir birey olma					

Ek-2: Kültürel Okuryazarlık Ölçeği

		Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum
Faktör	Maddeler					
Kültürel Yeterlilik	1. Farklı dilleri öğrenmek kültürel okuryazar olmamda bana katkı sağlar.					
	2. Kültürel okuryazar olmam günlük hayatta iletişim kurmamı kolaylaştırır.					
	3. Kültürel okuryazar olmam farklı dillere saygı duymamda etkili olur.					
	4. Lisans eğitiminde farklı kültüre sahip kişilerle bir arada olmak kültürel okuryazarlığımı geliştirir.					
	6. Dil öğretiminde o dile ait kültürün aktarılması öğrenmeyi kolaylaştırır.					
Kültürel Farkındalık	7. Öğreteceğim dilin kültürünü biliyorum ve aktarma yeterliliğine sahibim.					
	8.Farklı kültürden öğrenciler için dili öğrenmeyi kolaylaştırıcı kültürel öğeleri içeren materyaller geliştirebilirim.					
	9. Farklı kültürde öğrencilere dili öğretirken ortak çalışma yaptırarak kültürel okuryazarlıklarını geliştirebilirim.					
	12. İçinde yaşadığım kültür ile diğer kültürlerin benzerlik ve farklılıklarını ayırt edebilecek bilgiye sahibim.					
	13.Öğretmen olduğumda öğrencilerimin kültürel okuryazar olmalarını sağlayabilecek yeterliliğe sahibim.					
	14. Öğretmen olduğumda öğrencilerime farklı kültürlere saygı duymalarını sağlayabilecek yeterliliğe sahibim.					
	16. Aileden alınan eğitimin kültürel okuryazarlık seviyesini etkilediğinin bilincindeyim.					
Kültürel Bilginin İnşası	5. Lisans eğitimim inanç farklılıklarını ve onlara saygı duymayı öğretir.					
	10. Lisans eğitimim boyunca aldığım dersler kültürel çeşitlilikleri öğrenmede ve saygı duymada bana katkı sağlar.					
	11. Lisans eğitimim boyunca aldığım dersler sosyoekonomik çeşitlilikleri öğrenmede ve saygı duymada bana katkı sağlar.					
	15. Aldığım lisans dersleriyle kendi kültürüm hakkında bilgi sahibi oldum.					

Ek-3: Demografik Bilgi Formu**1) Cinsiyet****Kadın ()****Erkek ()****2) Kıdem yılı:****1 yıldan az ()****1-5 yıl ()****6-10 yıl ()****11-15 yıl ()****15 yıldan fazla ()****Diğer:****3) Mezuniyet Durumu:****Lisans ()****Yüksek lisans ()****Doktora ()****Diğer ()**

Ek-4: Etik Kurul Onayı